דחשיב עליהו. ולא"ת והא אסור לדחוסה כלתניא בסוף פרק המלבש (לקמן לה. ושם) הדוחס תלת דבש כשוגג חייב ותנא דברי ר"מ ולרבנן שבת מיהת אסור ואור דבר אחר טל ר"ל דמיירי בדלויות ומוגמות שם כשוחרים לו נמי לרגלות שם דבש לף מ"ע תלת ואחרו לוש לרך דרייה: **שלא** יעשה כשן מעורה. ולא"ת מאי קמ"ל פשיטא דלא עביד כשן מעורה דאמר *הא לא מסמס מבריאתה דאמ"ע לאוש מהשון אסור ור"ל דאמר כב' משלין (ביצה לה: ושם) דקמ"ל דס"ד בתש טשד אסור מלאן כמוש טשד מותר: **רב** אמר אמר ס': מסתמא רב אמר הכ"ב מד כן לרב שוקבא כשבאלא אלא אסור הש"ס תירוץ מ"ש אחלוארבס"ת אומר דבריהם הש"ב רב אמר דבמכשא בלשה גרם ר"ל לא נגרכה אלא לאוחן אחי תלות וכשיטת הרבה גרם ואכ"ל מי קתני בימות החמה ס': **כבר** תירגמ' רב הונא לשמעתיך.

בפרק בתרא (דף קיח:) מבמב דלית ליה נמי לרב הונא דאסור לבשל אלי מבשלו דפרק תחילתה דקאמר הכם רב הונא סיבה בהמתו עשוה אלי זכוכית מבית כרים וכסחות ומנים מחתיהן והא קתבשל אלי מבשלו ומבשל בלבדי ומעדי ולא"ת אמר תקשה ליה הכם דהא רב הונא סבר הכא דאלן אלי מעל אלא לדבר הנעשל ר"ל דמיירי בגרף לאקומו ולא"ת וכי פריך ליה הכם מהכיות הייתה בהמתו עשוה אכל ובשמיה ליומא דמיירי כאלן לגרף לאקומו ר"ל דהוה אלי לבעיי הכי הש"ב הוה אלי לבעיי בבלבדי דכרכו ולא"ת מהכן דאסור אלן אלי אלא אלא לדבר הנעשל אלי *ריכא דאיכא הפסד מרובה וכן אקמצע דקאמר הכם מה דמיתה כי היכי לדבפסד מרובה תבשו מ' מעמש תבשו והתירו לבעל אלי לגרף אלי בעל דמה תבשו *לתחיר אם לא אלא לאסור: **חם** לחם מלמטה. תימה בלא שום חום מאי אסור בריסת מעה הלל ותו אמאי מייתי בריסת מעה הלל מחלא ומחמתו כל שיחם לחם גם מלמטה ויבילא מעות ומחלוא יחד וגרלה דלתמר רבנן למשבר סיבת שמות לערך מי כל כמה דאסור למשבר ז **ופורסין** עליהן זה זוקף מ'. דוקא בכסא"ל אמו שפי' רש"י אבל מחמה לחבלה אסור מעוה אבל וקן וכן (ביצה לב: ושם) אמר רב יהודה מזרמתא מלמעלה למעה מרי מלמעה לחבלה אסור וקן ביעתא וקן קדרה וקן הכיסא ופוריא דאמרי' בהמנות מפלין (שיטומן קו.) נבי דיכרי דרב הונא אמר משום שמחלות המתמטות הוי כבר מעוות ואם היה פורס עליהן היה שמה אבל מרך לעשות אבל עדיפא דרב הונא אמר ליה הכא דאין לבל אלי עבל לדבר הנעשל: **זה** זוקף מעמו. תימה ר"ש (*) דבכא לא אמר אלי אלא בכבול מי ובכ' מי שהאלאתו (שם מלי ושם) מנוח זוקף את המעה פורס עליה מדין אלא אבל אמתה אבל אמתה מל הכתה ואל המלבן ואמתה מוקי לה בתמיה דבעיות אשמה אמאמר כאן אלא אלא אלא מ"ש (אין) מעל הכלי בכבול מה ומה אמר דהתם נמי לא אמר אלא בעבן אמאמר כאן אלא אלא אלא

אי לא שרית ליה וכו'. אבל כמוטל לתחתיה לא שרי. **מתני'** מטלטלין נר חדש. שלא מלאם וחזר ולא מתמוסיא) לחדש אבל לא לא ישן. דמוקצה מחמת מיאוס הוא: **גמ'** חרש מן הגר שהדליקו. ולא על גב שנפח אסור דאתיא ליה לדבר מוקצה מחמת מיאוס ולית ליה מוקצה מחמת מלאכה: חרש מן הגר הדולק בשבת. בשוב שהוא דולק אסור אמת יכבה הגר: עששית. כלי גדול של זכוכית שקורין לנפ"ש: לא יזיזם ממקומן. ולפי"ש כבה הגר ולקחן מפרש עצמה: מן הגר הכבה. לכיון דכבה והולך לא מחיב חו מאוס מכבה: מבה אין לא כבה לא. דלא אמשיך ליה לדבר אמשון דאמר נתמני' אלא מומר אמן אנגר ומנקרה דמחמת לאחר מכבה: מאי אבל. מדקתמר אבל מכלל דאגר מוחר: בחוטא. דדעתיה עליה מבע"י אבר מיכלה הנמן מהר ולאחמים אגר לבשיכה: אבל הני. לא אמרן מדעתיה מיכנו כל היום: ור' שמעון מתיר. וקעבר נפשה. קטיל קערה לקבלה: דומיא דגר. קתני לה דומיה: פמוט. מנורה של מתכת ומיטה מלאכה: לדברי המחיר. ר' מאיר המחיר גגר יקן אוסר. ביה לבריה: בהלי דמוקצה מחמת מיאוס מחמת לטלטל מן הגר לעל מן הגר אסור לדברי המחיר. ר' יהודה אומר כל הגרות של מחמת מלאכה מלטלטלין בר אחרת שבת

דבר שמלאכתו לאיסור. אם צריך בשבת לגופו ומיסל מלאכה אחרת מל היתר מותר: מתיבתא. כדתנן בה בוס: אם יש בה שום מטלטלין אותה. תנא הכוס: ואם לאו אין מטלטלין. כגון ליטב עליה כיון דעיקר מלאכתו לאחרים דהיא מלאכת איסור תמיד המיחה לו: ושרין. כ"ש וכ"ה שנתלקו בטבלין את הפלי לקנב כלי בשר ביו"ט: שאם קצב עליו בשר. בשבת לצורך שחתת ר"ש: שאסור לטלטלו. דהאי דקטרו כ"ה מפוס שחתת ר"ש קטרו אלאת מפוס דעלי מלאכתו לאיסור לחיסת טרגים ומיהני וקליפת פלים לבנד בהן עורות לסור: הבל מודים. דגן דלישלנו אדר' מתיה: בסיכי דיריה ומחוד. כלי לנכון הן. ודרבש הלי פיכים כלי תרגין מיכי הן עמדין דאדי הן קנים שבמתי ומחוד טוכד בלין ותחתון ולחתון גלאה לי דהיאדי לגון טלרים הן כמו מעלמתא דיריה (ביב דף ב:). דקפיד עליהדי. הלחתון שלא יטלטלנו ומלא יתפקמו: מיחהד להם מקום. מקלא לגן כדיים: הני נמי. *עלי ומחוכה: קורנס של הבנים. אע"פ דקפיד בלה קלא שגרוך מיהא הלן לדלד מגון אע"פ כיון שמתקן על ידי הכאה שחתה על הסגן לא תקלי ליה ר"ש של אחר בפחים כיכה: בשמים. לשחוק בה קפיד עליה. שלא תתלש: פגה. תחתה שלא נשלה כל לרבה ושומנין נתנן לתבשיל ונתנן מוקלה הרי לעיה: אם מגולה מקצתה. שיכול לאחוזה במקום המגולה דאפי' בעשוי מן הלד ליכא שאין צריך להגביה התנן אלא מגביה מקום המגולה והתנן נאמנו ובטלה פגולא. לגון תלוס שהשמיט בארן תגולה דאמר: מלמעלה למטה שרי. אם היה הפגולה שלה למעלה והקלה למטה והכשיל שולפה מולגה מעלין שלה להתנון שלה ודאתר שגון למעלה מותר דלכא בטלטול לעפר בלל שהר תגולה דאמר: ממטה למעלה אסור. שמתה בפר לפי שהשמת קלרה מלמעלה ודאתר הגון מלמטה ואע"ג דטלטול עפר מן הלד הוא שלא לאחוז מתם בידה תרדה. חוד שלה: עוקבה. פרישה"ת: מהו. לטלטלה מי בטל תורת כלי מיהה לא לא כלי מעשה. שמעשה שלו קיים: הלא אמרו נקובה. לחיות מוקם שלי עליה יותר מתלין נקובה מלא לגבון עומתה. וקס"ד דבטיל חוד שלה קלתר דלענין עומתה בטל שם כלי מיהה ולטלטל שרי: בגולמי. גולמי מחנון השומדות ליקב דנקובה עמתה מלאכתה אלא לגבון עומתה הוא מלאכתה דלא בטלטול שרא דחד לקון: דמיגלדך. ולא נקיב לה: ומשוי לה מגא. כמות שהיא ולגבילה קון: גרוגאות. שנרי מתכות. אדם והקה לגבון גרוגאות ובטל שם כלי מהיה: אסור. לחלוק מהו לגרוגי. כשהוא מלה אכרו מחפרקון ולרוך לגבון: אסור. דדמי לתקון: אפיקטוין

דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר איתיבה אביי לרבה *מחכה אם יש בה שום כמלטלין אותה ואם לאו אין כמלטלין אותה אל הא מני ר' נחמיה היא דאמר *אין כלי ניטל אלא לצורך תשמיש איתיבה (*ב"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליון בשר *יובית מחיזין) *ושרין שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו סבר לשנויי ליה: בר' נחמיה כיון דשמעה להא דאמר רב חננא בר שלמיא משמיה דרב הבל מודים בסיכי דיריה ומחוד דכיון דקפיד עליהו מיחדי להו מקום הוא מיחד להו מקום אחמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן *קרנס של זהבים שניטו רב שמן בר אבא אמר קרנס של בשמים שניטו מאן דאמר דבשמים כ"ש זהבים מאן דאמר של זהבים אבל דבשמים קפיד עליהו: *ואת הבוש ואת הכרכר ט': *חד' פגה שנמצאת בתבן ודחדה שנמצאת(ל) בגולמים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לא אסור לטלטלה ר"א בן תראי אומר *ותחבין בבוש או בכרכר הן מגעדות מאילדים אבר רב נחמן הלכה כר"א בן תראי למימרא הסבר רב נחמן *טלטל מן הצד לא עשה טלטול *והאמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלי למטה שרי ממטה לטעלה אסור הדר ביה רב נחמן מהתם[א] מתוש של יד ליטל בה כר': שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף ילמדנו רבינו מתוש שנטל חדרה או עוקבה מהו א"ל תגיותה מתוש של יד ליטל בה הקרן ובי מה איכפת ליה לקרן בין נקובה לבין שאינה נקובה איתיביה *מתוש שנטל חדרה או עוקבה מחדה אמר אביי מטאה אשבת קרמות *טמאה כלי מעשה בענין לענין שבת מידי דחזי בענין והא נמי חזיא לבישקלא בה קרן אמר רבא מאן דקמחוביה שפיר קמחוביה *מדלענין טמאה לא מנא היא לענין שבת נמי לא מנא הוא מיתיבי *מתוש בין נקובה בין שאינה נקובה מותר למטלטלה בשבת ולא אמרו נקובה אלא לענין טמאה בלבד *תנמא אביי אליבא דרבא בגולמי עסקינן דמיגלך עליהו ומשוי לה מגא *אבל הכא דנטל חדרה או עוקבה ארם וזרקה לבין גרוטאות *אסיבי

[ד] טעקא רב נחמן *אסור ודב ששת *שרי אמר *ברב נחמן מנא אמינא לה דתנן *אין עושין אפיקטוין

מתוש ע"י *יחד לכלה לעמתר הרי מתוש לענין שבת אבל *יחד לכלה לעמתר הרי מתוש לענין שבת אבל *יחד לכלה לעמתר הרי מתוש לענין שבת אבל

שט א יחלה. ולא אסרו טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי (רש"י שבת קמח, ב ד"ה כתיקון). א (ב*) (וא"כ) [ואם תאמר] [1] יש לתמן מידו כמו שכתוב סעיף ג', יש לומר שיעבר התיקון ויבטל (תוספות שם קמב, א ד"ה וגמרינהו [הרמשון]): ב כשהוא נושא. דיאמר כשם שמותר ליטא התיקון עם הדינר כך מותר ליטא הדינר בלתודים [2]: ג נעשה האבן כדופנה. כיון דהדקה שויא דופן (גמרא שם קכה, ב). משמע דאם לא הדקה לא: ד יטול אותה. דנעשה בסיס [3] לאיסור ולהיתר. ואין מטריחין אותו ליטול הפירות מתוך הסל בידו. אבל אם הפירות מונחים בכלים קטנים תוך הכלכלה, יטלם בידו מתוך הכלכלה (תוספות שם קמב, א ד"ה הכא): ה ומנער הכר. ואם עושה כן לצורך המעות שלא יגנבו אסור (ב"י עמוד שכב ד"ה כתב, בשם רבינו ירוחם [4] נתיב יב חי"ג פג, ד), ועיין סימן שי"א סעיף ח'. ועיין בגמרא [שם קמב, ב] ופירוש רש"י [ד"ה מטה] ותוספות [ד"ה שאוכל; שם מד, א דבור האמצעי] ו על דעת שישארו. אבל אם הניחם בכוונה בחול ולא היה דעתו שישארו שם בשבת ואח"כ שכחם שם, מקרי שוכח (כתבי מהרש"ל תרומת הדשן מ"ב סימן קל"ב). וכתב עוד, מה שדקדקת מפירוש רש"י פרק טוטל [שם קמב, ב ד"ה אלא בשבת]

שט (א) בבנישת שבת. מבואר בב"י [עמוד שכב דבור ראשון] דלדעתו זו אפילו אם יש בדעתו בודאי ליטול משם אחר בין השמשות אסור. ב ואם כן תימה על מנהגינו שמעמידים המנורה עם הנרות על המפה שעל לחם משנה ואחר הקידוש [5] מסלקין המפה ההיא, ולפי זה יש על המפה ההיא דין בסים לדבר איסור כיון שהיה עליה בבנישת שבת. והוא הדין אם עומדים הנרות על המפה התחתונה שהיא על השלחן היה לנו לאסור לטלטל המפה ההיא כל השבת, וכמו שכתב רמ"א בסעיף זה בדין בסים דאפילו בטול האיסור משם אסור, ולא שמענו ולא ראינו שום אדם מזהר בזה. ואין לומר כיון שהמפה מוכנת לצורך השלחן לא נעשית בסים לנרות, דהא כתב ב"י [שם ד"ה וכתוב] בשם כתבי מהרא"י [תרומת הדשן מ"ב סימן קנג] אפילו במנין דרך אקראי בדרך שמניחים חפצים בתיבה אלו על אלו מקרי מנין, וכל שכן כאן במפה שמקדרין עליו הנרות אדעתא שיהיו שם בבנישת שבת ואין עליה שום דבר רק הנרות. אלא על כרחך צריך לומר דקיימא לן בבעל (התרומות) [התרומה [סימן רנד ד"ה פרק טוטל] שמביא הטור [עמוד שכב] והוא היה אומרים דבאן לא היה אומרים, ואם כן גם בגר שהליקו בחומו שבת יש להתיר אם הם פירות שאינם נפסדים ינערם וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם ו והני מילי בשאינו צריך אלא לפירות או לכלכלה אבל אם היה צריך [6] למקום הכלכלה ממטלטלה כמות שהיא:

ד [1] [א] שכח אבן על פי חבית או מעות על הכר מטה חבית על צדה והאבן נופלת דה [2] [3] ומנער הכר [4] והמעות נופלים [1] ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול (אלא) [5] להטות אותה במקומה [6] יבול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם בדי שיפול מעליה ואם הניחם עליהם מדעתו ו [7] [8] על דעת שישארו שם (א) [9] בבנישת

סימן שט

טלטול על ידי דבר אחר אם מותר בשבת.

ובו ה' סעיפים:

א [א] [1] נוטל אדם את בנו שהאבן בידו ולא חשיב ממטלטל לאבן והוא שיש לו געגועין (פירוש בן שיש לו עצבון כשאינו עם אביו, ערוך ערך געגע) עליו שאם לא יטלנו א יחלה אבל אם אין לו געגועין עליו לא [2] ואפילו בשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן אבל אם דינר בידו [3] [4] אפילו לאחוז התינוק בידו והוא מהלך ברגליו אסור [5] דחיישינן דלמא נפיל ואתי אבוה לאתויי [6] ויש אומרים שלא אסרו אלא ב כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו אבל לאחוז התינוק בידו אף על פי שדינר ביד התינוק אין בכך כלום:

ב [2] כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מותר למטלטלה שהרי ג נעשה האבן [7] כדופנה [8] וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכביד למלאת בה [מים] [9] אם הוא [10] קשור יפה שאינו נופל מותר למלאת בה שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה ואם לאו אסור:

ג [3] כלכלה מלאה פירות ואבן בתוכה [11] [12] אם הם פירות רטובים בגון תאנים וענבים ד יטול אותה [13] כמו שהיא שאם ינער הפירות מתוכה יפסדו אבל

הגהות

הגהות המס"ע

שם סעיף א אבל לאחוז התינוק בידו. פירוש, והתינוק הולך ברגליו:

הגהות והערות

שם א) עיין מה שכתבתי סימן ש"ח (ס"ק ל) [ס"ק עא]: (גליון ס"א)

ב) נוסף ממהדורת אמ"ד מכ"ת (כאר הגולה):

ג) בדמ"ר לין לות ה לגיאור הגר"א לאלן על מתנות "אם הם פירות שאינם נפסדים", ולפנינו תוקן ע"פ דמשק אליעזר:

ד) עיין סימן ש"ח סעיף (כ) [מ] [מ"א ס"ק נ] וסוף סימן (ש"ז) [מ"ק]: (גליון ס"א)

תוקן ממהדורת אמ"ד מ"ס:

ה) הרשב"ם ממהדורת קרלסקא ס"ל, וכן הגיה מהרש"ם:

ו) תוקן ממהדורת אמ"ד מקו"ד (פרוסם), וכן הגיהו נתיב חיים, לבושי עדה, מקור חיים, מרגלות שמשון ומעשה מכשרים:

ז) אחר שנפל, ולתמן לדד התינוק. משנת ברורה [ס"ק ה, דשער הציון ס"ק ח]:

ח) עיין בית מאיר ושער הציון [ס"ק ח] שכתבו דלכתו לא מיירי שם בנישוי, אלא בטלטול הכר עם המטה:

ט) כן היא גירסת הב"י [עמוד שכ ד"ה בלכלה] בגמרא, ולפנינו בגמרא [illegible]

ביאור הגר"א

שט [א] [סעיף א] אפילו לאחוז. רש"י [שבת קמב, א ד"ה אתי לאחויי] מהטעם שמפורש: [ב] דחיישינן. גמרא [שם]: [ג] יש אומרים. כפשטא דגמרא [שם], דאם לא כן אפילו רואה התינוק אסור. אלא דחכי קאמר, מתוך שמתירין לו טלטול הדינר אתי לטלטל גם כן כשהוא יפול, אבל אי לא נקט לתינוק ליכא למיחש: [ד] [סעיף ב] כן קשור יפה כו'. גמרא שם [קכה, ב]: [ה] [2] [סעיף ג] אם הם. כגירסת הרמב"ם [שבת פה, טו] דלא גרסינן [בגמרא שבת קמב, א] ולנערינהו ניעורי אמר. ועיין סימן ש"י סעיף ח' בהגה"ה: [ו] [סעיף ד] ואם הוא. גמרא שם [קכב, ב]: [ז] על דעת שישארו. רש"י שם ד"ה אלא בשבת כו'. ור"ל, דאם לא היה דעתו שישארו כו' אף שהניח בחול מותר: [ח] בבנישת. לפירוש רש"י [שם] נ"א א' ד"ה (אבל טמון) [הרי זה] כו':

(ג) ומנער. ומותר לנמוד על השלחן שמשות מונח עליו מלא אחר, לע"פ שדרך לנענע בנימוד לא חיישינן שינענע המעות, מהרי"ל [הלכות שבת עמוד ריח]: (ד) והמעות. ואם עושה כן לצורך המעות שלא יגנבו אסור, ב"י, [מ"א ס"ק ה]: (ה) על. ואם הניחם בכוונה בחול ולא היה דעתו שישאר שם בשבת

הגהות רשק"א

שט א) (שדיא סעיף ה) שכח אבן. בסו"ת מקור ברוך סימן ג' תמה דהא יש יין בחבית ובסימנים רש"ל [שבת קמב, ב ד"ה מטה על ידה] ותמאי לא הוי החבית בסים לאיתר ולאיסור, ונדחק כיון דבסים לאתן אינו אלא פי החבית, פי החבית אינו בסים ליין, ואמר בכלכלה ופירות דהפירות והאבן הם תוך הכלכלה, עי"ש. ועיין בחלים לבה [סוף ס"ק ט] ומוסקפת שבת [ס"ק יד]: ב) (שם) יבול להגביהה כמו שהיא. לכון רש"י [שם ד"ה] מגביה, לחבית כולה ומסלקה מבין החביות, ושם מטה על צדה, עכ"ל. ומשמע דמיד אחר שסלקה מבין החביות אסור לטלטל החבית עם האבן שעליה, כיון לאפשר לנער שם. וקשה לי, הא כיון דהמקלה בידו יכול לטלטל למל מקום שירצה, כדלעיל סימן רס"ו סעיף י"ב [בהגה], והכא דמי לנפסק כיסו עליו בשבת דלף לאבן הטוחר שם [ד"ה מי שנפסק שדי, רע"ג]:

לבושי שרד

מהגדורת פרידמאן
הוצאת מפעל שלמן ערוך השלחן
מכון ירושלים

דלא נעשה בסים אלא אם כן הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתיבש עליו בטוב, אבל מה שממיתין בדרך אקראי כמו שרגילין להשיב במיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי המיבה, כהאי גוונא לא חשיב מניח אלא שוכח, נראה דאין ראיה מפירוש רש"י להתיר, אלא (כשהם עליו ככר) [כשנח עליו כבר] [ד], ובערב שבת שכחו, אבל מניח בערב שבת אפילו באקראי הואיל ויודע שהמוקצה יהא נח על החפץ בשבת גם החפץ נעשה מוקצה, עכ"ל. ולי נראה פשוט כדברי השואל, דהא מטלטלין כטוגא אגב קטמא [ה] אע"ג שיש [ו] על האפר שברי עצים, כמו שכתב הרמב"ם [שבת] פרק כ"ו [הלכה יג].

וכן מטלטלין תרומה טהורה אע"פ שהטמאה מונחת עליה [גמרא שם קמב, א], ומיירי במניח בכוונה, דאי בשוכח אפילו הטמאה (לודה) [לבדה] [ז] שרי, (או) [אלא] [ח] איירי במניחו, כן משמע ברמב"ם [שם] פרק כ"ה [הלכה כ] וברבינו ירוחם [נתיב יג מ"ג פח, ג] ובתשובת הרא"ש [כלל כב סימן ח ד"ה הדרך הג'], ואפילו הכי לא אמרינן דטהורה נעשה בסים לטומאה. והמאור [שם מח, ב] כתב גבי אבן על פי החבית דדוקא כשמניח על דעת בסים אסור, אבל במניח על דעת כיסוי הוי כשוכח. ובמלחמות [שם ד"ה אמר] כתב דאפילו הניחה על דעת כיסוי נעשה בסים, עכ"ל. אבל במניח באקראי כמו שכתבתי לעיל לטולי עלמא [ט] לא נעשה בסים, (ועיין) [י] כן משמע רים סימן רנ"ט [שם ק ו] וסימן ש"מ סעיף כ"ז [שם ק ג], ע"ש. וכן כתב הב"י סוף סימן ש"י [עמוד שכט ד"ה כתוב] בשם הרשב"א [שו"ת ח"א סימן תתמו] דמותר לטלטל שק מטלטלין שיש בו כיס מעות, ע"ש. כתבו התוספות [שם] דף מ"ה [ע"ב ד"ה דאית (השני)] דקינה של מרגוליס כיון שעשויה למרגוליס אם יש בו בלית אפרות אסור לטלטלה, דאין זה כשוכח אלא כמניח, (על כרחך) [עד כאן] [יא]. והוא הדין לכל כיוצא בזה: ז ויש אומרים דאפילו וכו'. ובמקום פסידא יש לסמוך על זה (ב"ח סימן רע"ז עמוד קסה ד"ה גר): ח ישלא מדעתו. וכן משמע [יב] בתוספות [שבת] דף (ל"ז) [מד] [יג] [ע"ב ד"ה יש].

כתב השלטי גבורים, ונסתפק אור זרוע [הלכות שבת סימן כט עמוד לג] היכא [יד] שהניח כלי תחת הגר וגפל הגר לתוכו, או שנטל עכו"ם הגר מהכלי, אם מותר לטלטל הכלי אח"כ אם לאו. או אם לאונן לקח כלי של שמעון ושמו תחת הגר וגפל הגר לתוכו, אם יוכל לאסור כלי של שמעון לבטלו מהיכנו או לאו. ואם שמעון הניח מעות על כר של לאונן, כתב אור זרוע [שם סימן מו אות ג עמוד לאה] דלאו כל כמיניה לאסור על לאונן (פסקי מהר"ם [טו]), עכ"ל במרדכי בפרק כירה [שבת רמז שח אות ח]. ונראה לומר דבמציעתא מיירי כגון שהניח לאונן כלי שמעון תחת גר שמעון, ואם כן מסתמא ניחא ליה שלא יפרף הבית, ולכן נסתפק בו, וע"ע. ובתוספות דף מ"ד [שם] משמע לאיסור, כיון שעושה לדעת חבירו, עיין סימן של"ד סעיף כ"ה ומה שכתבתי סימן ש"י סעיף ז' [ס"ק ד]:

ח. בפירוש רש"י בשבת (נ"ה) [נא] [ע"ל ד"ה הדין]:

ט. שם בתוספות [ד"ה אי], ספר התרומה סימן רנד ד"ה פרק מטלל, הגהות מיימוניות דפוס קונסטא שבת כה, ז בשם מה"ג לאחן סה עמוד רכה:

ציונים לרמ"א

עט [א*] רמב"ם שבת כה, יז:

[ב*] סעיף ג וסעיף ד:

ג) אור זרוע [הלכות שבת סימן מו אות ג עמוד לא]:

הגהות והערות

[א] עיין סימן רס"ו סעיף מ' [מ"א ס"ק יד]:

(גליון מ"א)

[ב] תוקן במהדורת מקצ"ה, וכן הגיהו מקור חיים, לנוסחי מרדכי ורש"ל ומפרשים:

[ג] נוסף ע"פ יד לפרשים:

[ד] תוקן במהדורת אמ"ד מ"ש:

[ה] הרשב"ם במהדורת פרנקל מקצ"ה, וכן הגיהו נתיב חיים, לנוסחי מרדכי ומקור חיים:

[ו] תוקן ע"פ נתיב חיים ומחלת הספק:

[ז] ב"ש שלטי הגבורים בשמו, ולפנינו במהר"ם לוונא, אולם נמצא בדרשות מהר"ם אור זרוע בפרשת שמות וכפוף פרשת בקבו:

[ח] אבור להטות ולגער [יא] ט ז [טו] ויש אומרים דאפילו הניחם שם על דעת שישארו שם בבנינה השבת מדי שישלם בשבת [יב] מותר להטות ולגער בשבת ולא אסרו אלא במניח על דעת שישארו שם [יג] כל השבת.

(ב) [יד] [טז] ואם [יה] אפילו נטל האיסור מפה אסור לטלטל הכלי דמאחר שנעשה בסים לדבר האסור למקלת שבת [יו] אסור כל השבת כולה [יא] וכן בכל מוקצה וכן לקמן סימן ש"י [יח]. [יב] [יט] אם אדם הניח דבר מוקצה על של מבירו לא אמרינן דנעשה בסים לדבר האסור דאין אדם אוסר של [כ] מבירו חי שלא מדעתו:

ט) רמב"ם [שבת] פרק כ"ו [הלכה יג].

ש"ע [שעיף ז בהגה], מה שאין כן במנורה [שמלאכתו] [כא] לאיסור עליה ומותר לצורך גופו ומקומו. אלא שאי אפשר לנו להקל בזה, כיון שהב"י [סימן רעט עמוד קסט ד"ה וכתב] ושו"ע [שם סעיף ב] פוסקים לאיסור בגר שהדליקו בשבת, והיא כדעת רמב"ם ורש"י, ואם כן יש לנו להחמיר גם במפה שזכרנו, והיאך מצאנו ידינו ורגלינו בבית המדרש, לאסור בגר שהדליקו בשבת אפילו לצורך גופו ומקומו, ולהחיר במפה שהגרות עומדים עליה בין השמשות, דהא איתקצאי לבין השמשות כדין בסים לאיסור, ואיתקצאי לטולי שבתא, וצ"ע. ועיין מה שכתבתי בסוף סימן שי"ח [ס"ק יז]: **(ב)** ואז אפילו נטל וכו'. זה קאי גם אדעה ראשונה, דאפילו לא הניחו אלא לבנינה שבת ונטלו אמר כך אסור כל השבת, שכן כתב הרמב"ם בפירוש במנורה שעליה גרות שאף על פי שהלך הדבר שגרם האיסור, עיין שם בפרק כ"ה [הלכה יז], והרמב"ם שבירא ליה כרש"י [שבת נא, ב ד"ה הרי זה] שהיא דעה ראשונה:

[ט] ויש אומרים. תוספות שם ד"ה אי, ממתיתין שם [מט, א] נזכר את הכסדר. ועוד, דאפילו מגולה מקצתה אסור, ומהא דשם קכ"ג א' תוספות שם [ד"ה דאי], ועיין סימן שי"א סעיף ח' בהגה"ה: [י] [ונגון] יאז אפילו. [שבת] מ"ג א', ב"ד ב': [יא] יכן בכל. פרק ג' דרי"ט [מיצה] כ"ד ב': [יב] אם אדם. עיין תוספות שבת מ"ד ב' ד"ה יש, וסוף פרק ב' דחולין [מ, ב בגמרא]:

[יג] ב"ש [שבת] מ"ד ב' ד"ה אי, מהרש"ל סימן קל"ג, [מ"א ס"ק יז]: (ד) כל השבת. ובמקום פסידא יש לסמוך על זה, ב"ח, [מ"א ס"ק יז]: (ה) אפילו. זה קאי גם אדעה ראשונה, דאפילו לא הניחו אלא לבנינה שבת ונטלו אח"כ אסור כל השבת, ט"ז [ס"ק ג]: (ח) אבור. לפי זה כשמעמידין המנורה

ביאור הגר"א

[ט] ויש אומרים. תוספות שם ד"ה אי, ממתיתין שם [מט, א] נזכר את הכסדר. ועוד, דאפילו מגולה מקצתה אסור, ומהא דשם קכ"ג א' תוספות שם [ד"ה דאי], ועיין סימן שי"א סעיף ח' בהגה"ה: [י] [ונגון] יאז אפילו. [שבת] מ"ג א', ב"ד ב': [יא] יכן בכל. פרק ג' דרי"ט [מיצה] כ"ד ב': [יב] אם אדם. עיין תוספות שבת מ"ד ב' ד"ה יש, וסוף פרק ב' דחולין [מ, ב בגמרא]:

ואח"כ שכחם, מיקרי שוכח, מהרש"ל סימן קל"ג, [מ"א ס"ק יז]: (ו) כל השבת. ובמקום פסידא יש לסמוך על זה, ב"ח, [מ"א ס"ק יז]: (ד) אפילו. זה קאי גם אדעה ראשונה, דאפילו לא הניחו אלא לבנינה שבת ונטלו אח"כ אסור כל השבת, ט"ז [ס"ק ג]: (ח) אבור. לפי זה כשמעמידין המנורה

באר היטב

עם הגרות על המפה שעל השלחן יש לאסור לטלטל המפה הזאת בכל השבת, ולא שמעון ולא לאונן שום אדם מהר בזה, וצ"ע, ט"ז [ס"ק ח]: (ט) חבירו. ואם עושה לטובת חבירו יש להסתפק, דמסתמא ניחא ליה, עיין מ"א [ס"ק ח]:

הגהות רעק"א

ג) (בגמ' ס"ק י) **על האפר שברי עצים.** נראה לענ"ד אין מזה ראיה. דאין שברי עצים מכשיר לכל האפר, אלא דמונח בכמה מקומות שברי עצים, והרי דבמקום העצים יש לומר דהאפר שמתחתיהם הוי בסים, מכל מקום האפר שבאמצע לא הוי בסים, אלא דאפר עליו גוש אחד שיהיה הכל בסים: ד) (ש"ר שם) **מותר להחזיר ולגער בשבת.** אבל מכל מקום אסור להגביה החבית הרי לצרך המקומה, כך נראה לי לדייק מדברי תוספות שבת דף קכ"ג ע"א ד"ה אלו (פוגלא) [פוגלא] [נ"א: ועיין בתוספות בשבת דף קכ"ג, ומהברייתא נראה דמכל מקום לא הוי כשוכח ממש, אלא דמותר רק בגיעור, אבל לטלטלו בצדיך למקומו או לגופה לא, דיון דמכל מקום הוא תוספות פרק ד' דשבת דף ג"ח

ערך לחם למהריק"ש

[שבת] ולגער וכו'. ואפילו בלי בשבת אסור לטלטל החבית לא הכבר: בפרק ואלא בבנינה וכו'. הנה גוי לא תיקון לדעת ישראל אסיר במנינה, תוספות שבת פרק כירה דף מ"ד ע"ב [ד"ה יש]. הניח ישראל על של מבירו לא אסיר בסים לדבר האסור:

ח אלא על ידי כבר. דהולאה דלי אפשר לתקוני שרי, אבל טלטול שאפשר לתקוני בכבר מתקיים. ומיהו אם אין לו כבר או תינוק שרי להרמב"ם [שבת מו, כא], ולהטור [עמוד שלא] אסור, דאיסור טלטול (ה) לא התירו בלא כבר או תינוק: ט אף לרשות הרבים.

(ה) דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. ועיין סימן רע"ח: י על ידי תינוק. דוקא כשהוא גדול קצת, כמו שכתבתי סימן ש"ח סעיף מ"ו [ס"ק עח]: יא לא על ידי כבר. דאכל מקום יתחייב על הכבר, (ו) שאינו טפל למת: יב מתאספים שם. והוא בזיון גדול, (ז) עיין מה שכתבתי סעיף ל' [ס"ק ג]: יג לומר לגוי. (ח) דשבות דלית ביה מעשה הוא. ומה שהקשה רבינו ברוך [הובא במרדכי שבת רמז שיג] דאם כן לישתרי לומר לעכו"ם לקבור מת בשבת, כבר האריך בזה הרמב"ן בספר תורת האדם דף כ"ו [סוף ענין מי שמתו מוטל לפניו] דשאני כרמלית דהכל יודעים שאינו בכלל מלאכות, אבל לחלל עליו שבת אפילו על ידי עכו"ם אסור משום כבוד המת אלא יאמרו נתחלל עליו שבת, הלכך אפילו להוציאו ע"י עכו"ם להניחו בקבר העשוי מאתמול אסור אע"ג דהוי שבות דשבות, ואין נוהגין בו כבוד כלל במקום איסורין המתפרסמין אפילו אל דבריהם, עכ"ל. וכן כתבו התוספות בבבא קמא דף פ"א [ע"א דבור ראשון] [בש"ס] ובגיטין דף (י"ח) [ת] [ע"ב ד"ה אע"ג], ועיין סוף סימן שכ"ה [סעיף יד]. (ט) א"כ משמע דברשות הרבים אסור אפילו ע"י עכו"ם. ואפילו למאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, מכל מקום עיקרה דאורייתא, כמו שכתב הטור [עמוד שלא] בשם רבינו מנגאל (י): יד ואסור לטלטל. בגמרא שמהרי"ל [שו"ת סימן סה] פסק דמותר לטלטל ע"י כבר או תינוק לצורך החיים, וכן המנהג, עכ"ל, אלא שבהגהות מיימוניות [שבת כו אות כ] אוסר ע"י כבר או תינוק. ונראה לי דטלטול מן הצד שרי לצורך כהנים, כמו שכתוב (יא) סעיף ה' דלצורך מקומו שרי, ומכל מקום אין הכהנים יכולים לכוף לקרובים שיוציאוהו אפילו לריכים הכהנים ליכנס לבית הכנסת דהוא מצוה, כן כתב בתשובת מהרי"ל סימן ס"ט [שם], אם לא בנפל (ב"ח יו"ד סימן שע"ח עמוד רסב ד"ה כתב בתשובת). ועיין ביו"ד סימן שע"א סעיף ד' [בהגה], והכא מיירי שאין הקרובים מקפידין, וכזיון המת ליכא דמה לי בבית זה מה לי בבית אחר, אבל (הקרובים) [הכהנים] (יב) רוצים שיהיו בביתם. וכן הוא במהרי"ל שם דבחול מותר להוציאו שיכנסו הכהנים בביתם אם אין הקרובים מקפידין, או במקום שהמנהג לשאת מיד למקום שמטהרין אותו יכול לטופן. ומכל מקום נראה לי (יג) דאם יש כהן מולה שאינו יכול לצאת מביתו, כופין הקרובים להוציא המת מביתו כדי שלא יעבור על דאורייתא. ומה שכתב בש"ך ביו"ד סימן שע"ב [ס"ק כ] דהוי דרבנן, לא דק, עיין מה שכתבתי סימן שמ"ג [ס"ק ג]: טו אחד מבלים. והוא הדין אחר כלים שמלאכתן (יד) להיתר, כן איתא בגמרא סוף טוטל [שבת קמב, ב]:

(ג) אבל לא על ידי כבר. הטעם בטור [עמוד שלא] שאינו טפל למת. ונראה פירוש דבר זה, דדוקא תינוק שהוא מין אדם כמו המת, ובזה י"ל (ט) שהם טפלים להדדי, על כן מטלטל זה אגב זה, מה שאין כן בכבר שאין לו שום שייכות עם המת ואין שייך לומר זה אגב זה. וזהו דעת הרמב"ן שמביא הטור [עמוד שלא] והב"י [שם ד"ה וכתב] בשם תורת האדם [ענין מי שמתו ד"ה בפרק המצניע], אלא שסייס [טור עמוד שלא] על זה וז"ל, אלא שרבינו מנגאל (טו) אוסר, וגם השו"ע היה לו לסייס כן:

ויוצאים הם (ז) ויש אומרים שלא התירו להוציאו לכרמלית ח אלא על ידי כבר או תינוק (ח) ויש מי שאומר דכל שמוציאו לכרמלית מומב להוציא שלא בכבר ותינוק כדי למעט בהוצאה (ט) ויש מי שמתיר להוציאו ט אף לרשות הרבים י (יז) [ט] (יח) א על ידי תינוק (ג) אבל יא לא על ידי כבר (יא) ב [יא] והוא הדין אם הוא בבזיון אחר כגון שהיה בספינה והיו הגוים יב מתאספים שם וכן כל כיוצא בזה: הגה [יב] ג) והוא הדין דמותרים יג לומר (יב) לגוי לטלטלו כמו על ידי כבר ותינוק יד [יג] נ) ואסור לטלטל מת על ידי כבר ותינוק (יג) לצורך כהנים או דבר אחר [יד] ד) אבל על ידי גוים יש מתירין (ד) וכן נראה נוהגים לצורך מצוה או מחוסה:

ג ל [טו] יש מי שאומר שאם נתן על המת טו אחד מבלים (ה) שהוא לבוש חשוב כבגדתן כבר או תינוק:

תורת האדם דף כ"ו [סוף ענין מי שמתו מוטל לפניו] דשאני כרמלית דהכל יודעים שאינו בכלל מלאכות, אבל לחלל עליו שבת אפילו על ידי עכו"ם אסור משום כבוד המת אלא יאמרו נתחלל עליו שבת, הלכך אפילו להוציאו ע"י עכו"ם להניחו בקבר העשוי מאתמול אסור אע"ג דהוי שבות דשבות, ואין נוהגין בו כבוד כלל במקום איסורין המתפרסמין אפילו אל דבריהם, עכ"ל. וכן כתבו התוספות בבבא קמא דף פ"א [ע"א דבור ראשון] [בש"ס] ובגיטין דף (י"ח) [ת] [ע"ב ד"ה אע"ג], ועיין סוף סימן שכ"ה [סעיף יד]. (ט) א"כ משמע דברשות הרבים אסור אפילו ע"י עכו"ם. ואפילו למאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, מכל מקום עיקרה דאורייתא, כמו שכתב הטור [עמוד שלא] בשם רבינו מנגאל (י): יד ואסור לטלטל. בגמרא שמהרי"ל [שו"ת סימן סה] פסק דמותר לטלטל ע"י כבר או תינוק לצורך החיים, וכן המנהג, עכ"ל, אלא שבהגהות מיימוניות [שבת כו אות כ] אוסר ע"י כבר או תינוק. ונראה לי דטלטול מן הצד שרי לצורך כהנים, כמו שכתוב (יא) סעיף ה' דלצורך מקומו שרי, ומכל מקום אין הכהנים יכולים לכוף לקרובים שיוציאוהו אפילו לריכים הכהנים ליכנס לבית הכנסת דהוא מצוה, כן כתב בתשובת מהרי"ל סימן ס"ט [שם], אם לא בנפל (ב"ח יו"ד סימן שע"ח עמוד רסב ד"ה כתב בתשובת). ועיין ביו"ד סימן שע"א סעיף ד' [בהגה], והכא מיירי שאין הקרובים מקפידין, וכזיון המת ליכא דמה לי בבית זה מה לי בבית אחר, אבל (הקרובים) [הכהנים] (יב) רוצים שיהיו בביתם. וכן הוא במהרי"ל שם דבחול מותר להוציאו שיכנסו הכהנים בביתם אם אין הקרובים מקפידין, או במקום שהמנהג לשאת מיד למקום שמטהרין אותו יכול לטופן. ומכל מקום נראה לי (ג) דאם יש כהן מולה שאינו יכול לצאת מביתו, כופין הקרובים להוציא המת מביתו כדי שלא יעבור על דאורייתא. ומה שכתב בש"ך ביו"ד סימן שע"ב [ס"ק כ] דהוי דרבנן, לא דק, עיין מה שכתבתי סימן שמ"ג [ס"ק ג]: טו אחד מבלים. והוא הדין אחר כלים שמלאכתן (יד) להיתר, כן איתא בגמרא סוף טוטל [שבת קמב, ב]:

ערך לחם למהריק"ש

בעיין ב [והוא הדין אם הוא בבזיון וכו'], יש אומרים אלא המת הוא מוטל בבזיון (יב) אומר לגוי להוציאו מבית:

ביאור הגר"א

בפרק ג' דסוכה [שם ד"ה מותר להכניס] וכמו שכתוב לקמן דיש סימן ש"ב בהג"ה, וכבר הקשו תוספות [שם] עליו, ועיין מ"א [ס"ק ז] (ז): (ז) ויש אומרים שיא בו. כמו שכתוב שם [שבת] קמ"ב ב', ועיין רש"י שם ד"ה הניחו בו, ושלטלוה בו. אבל הרמב"ן [תורת האדם ענין מי שמתו ד"ה בפרק המצניע] חלק עליו, וכתב בפירוש השני שברש"י [שם] שעל ידי מחיצה של בני אדם, וזהו שכתוב [בש"ע] ויש מי שאומר, דסברא ליה דכל שמשבחים בטלטול פוגם בהוצאת הכבר ותינוק שלא לצורך, וכתב דהא אין הכבר והתינוק טפלין למטה. ועוד, הוצאה דכבר קרובה לבא לידי איסור תורה יותר מהוצאת המת, דאפילו מוציאו לקוברו מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא כמו שכתוב שם [צד, א:ב]. ועוד, משום מראית העין. שלא יאמרו מחלל עליו שבת, וכמו שכתבתי לקמן [ס"ק ח] בקבורתו ע"י עממין בשבת, אבל בכרמלית הכל יודעים שאין איסור מלאכה, ועיין שם בתורת האדם. וסברא הראשונה סבירא ליה מוטב להרבות באיסור אחד מלעשות שני איסורים, וכל שכן לסברת התוספות הנ"ל [ס"ק ה] דיותר חמיר איסור טלטול מאיסור הוצאה כמו שכתבתי לעיל [שם]: [ח] ויש מי שמתיר מי. דמה שכתוב שם [שבת צד, ב] לכרמלית, מעשה שהיה כך היה, אבל באמת מותר אף לרשות הרבים. ומה שכתוב שם מי קאמינא לרשות הרבים כו', היינו משום שאמר שם אפילו לרבי יהודה, אבל לרבי שמעון אף לרשות הרבים שרי, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. וכתב [תורת האדם] שם שרבינו חננאל (טו) אוסר, שלא תתירו אלא דבר שעיקרו מדברי סופרים כו' ואסור משום מראית העין כו'. תרוץ, שלא הכל התירו, שהרי אמרו בפרק ג' [שם מג, ב] אי לא שריית ליה כו', ואם ארתא נתיר ליה הכבר עצמו. ובפרק קמא דראש השנה [כ, א] אמרינן בשבת ויום הכיפורים דלא אפשר בעממין, ולא התירו בעממין אלא ביום טוב [ביצה ו, א], עיין שם בספר תורת האדם בשער מ"ר שהאריך בזה: [ט] על ידי תינוק אבל. עיין מ"א ס"ק י"א: [יא] ב והוא הדין. לפירוש רש"י [שבת צד, ב ד"ה לאפוקה], ועיין רש"י שם, אי בבזיון כו': [יב] ג והוא הדין דמותרים כו'. דשבות דלית בה מעשה, כמו שכתוב בעירובין ס"ח א', ועיין סימן רע"ר סעיף ג' בהג"ה: [יג] יאבד"ר אבל. דלא תתירו אלא משום כבוד המת: [יד] אבל על ידי גוים. דשבות ע"י עכו"ם מותר במקום מצוה או צורך גדול, כמו שכתוב בסימן ש"ז סעיף ה': [טו] [בעיין ג] יש מי שאומר. דלאו דוקא כבר ותינוק, כמו שכתוב [שבת] קמ"ב ב':

הבושי שדה

(ה) מ"ז בסק"ג שהם מבלים. עיין מה שכתב המג"א ס"ק י"ל ומה שכתבתי שם הוא מה שאינו צריכה לגופה ואיתא ליה עפי אם הוא מה, הוי נמי הולאת המת הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואיתא ליה עפי אם הוא מה, הוי נמי הולאת המת

יגים לרמ"א

דכי [שבת רמז שיג, כי אלישר ממץ] וב"י שלג ד"ה כתב המרדכי [ושבולי לקט [סימן קיח]:

הגהות מיימוניות כו אות ב בשם מהר"ם:

טור יו"ד סימן [ג]: ותשובות רי"ל סימן ס"ה: דברי עצמו [ד]:

יון מהרש"א

מג"א ס"ק יד) דאם הן חולה. ומילת וכו' [ענין תשובה דת אם ת' ספק דגם כן סימן, כן נים המלה הולה למולו לו אפשר לבשם אם יומל בנית הכנסת, ומוזמנו לאמר יכיר לו אסור בידים לעולי אמר אף לקבן. ועיין ולתר עסק סימן נ"ב [בעל אמת שוה בטלטול ת, אף לכתחלה לומר ' וסדין אתחתיו לא, אסור דסס כבטלים לגבי מה דלא שיך בעלון, לעשות כן מ' סיס דלא [בעל שיאת עציים:

הגהות הסמ"ג

ב אם לרשות הרבים ' תינוק. והוצאת המת מלאכה) שאינה צריכה (לגופה):

מהדורת פרידמאן
הוצאת מפעל שלמן ערוך השלם
מכון ירושלים

ת. מרדכי בפרק ג' דשבת [רמז שיב] בשם רבי אליעזר:

ג. רבינו ירוחם בנתיב כ"ח חלק ז' [דף נ]:

ד. שבת קמ"ב [ע"ב] וברש"י שם:

ה. שם מ"ג [ע"ב]:

ו. לשון הרמב"ם בפרק כ"ו [מהלכות הלכה כב]:

הגהות והערות

בז) נוסף מהגהות אמ"ד מל"ב:

בח) נוסף מהגהות אמ"ד מ"ס:

בט) נוסף ע"פ לבושי שרד ושיורי לקט, ועיין בתחלת השקל:

כז) תוקן מהגהות אמ"ד מ"פ, והגהות שמשון השמיט תיבת "אלא":

כח) תוקן ע"פ דמשק אליעזר:

כט) התוספת שבת הביא בשם מהר"ם קלוזנר [בפלפלים שמואל על הרא"ש שבת פ"ג אות כו] אח הקושיא דבשתו בטל לתת, אבל קושיא זו שהביא המחלוקת השקל הבא לפני כן בשם "דלשיטו למי שפקפק":

ל) עיין לבושי שרד ס"ק עז שהביא כן בשם אבן האדם:

לא) בוודאי לתקן דבמהדורה שהיתה לפנינו תבר תיבת "הה":

ד אלא לטת (יא) ערום (ד) אבל (יב) אם הוא בכסותו אין צריך כבר או תינוק:

ה (יג) אם צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מותר לטלטלו מן הצד דהיינו שהופכו ממטה למטה כיון דלצורך דבר המותר הוא. [ה] לא התירו לטלטל על ידי כבר או תינוק (ה) אלא (יד) בשת בלבד אבל לא בשאר דברים האסורים למלטל:

ו (יח) מת המוטל בחמה [ו] ואין להם מקום למלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו (ו) באין שני בני אדם ויושבים משני צדדיו (יט) חם להם מלמטה יז זה מביא מטתו ויושב עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה חם להם מלמעלה זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו זה יח (יג) זוקף מטתו

(ד) אבל אם הוא בכסותו בו'. שמעתי מקשים, לפי זה למה הצריכו גבי דוד המלך שמת בשבת לטלטלו ע"י כבר או תינוק כדאיתא בפרק במה מדליקין [שבת ל, ב], והא דוד לא היה ערום בלתי שעה שהרי מת בעוסקו בתורה, כדאיתא שם בגמרא. ותכס אחד תירץ דשאני בגדי מלך שאסורים לשאר בני אדם (כדתנן) [כדתניא] [בסנהדרין נב, ב] שורפין על המלכים, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים [ב, ח] דשורפים בפניהם, משמע דחיוב יש בזה, וא"כ לא הוי רמוז, על כן לא היו בגדי דוד מועילים לטלטל. ונכון הוא: (ה) אלא בשת בלבד. ואין להקשות ממה שכתוב בסימן ש"ח סעיף ה' דכלי שמלאכתו לאיסור שרי מחמה לצל ע"י כבר או תינוק, הכא שאני כיון דמוקצה מחמת גופו הוא כאבן, מה שאין כן התם דעל כל פנים כלי הוא, חו היא שאינו [שבת קכב, ב] מדוכה מטלטלים אגב השוש שיש עליה אפילו מחמה לצל, כן כתב ב"י בסימן ש"ח [בתוך לעט ד"ה כתב הרא"ש] בשם תשובת הרא"ש [כלל כב סימן ח]. ואין להקשות ממה שכתוב בסימן ש"י [סעיף ח] דמטלטלין כלי שיש בו דבר האסור והמותר, דהיינו שברי עצים הם דבר האסור מכל מקום מטלטלין בשביל ההיתר שיש שם, והעצים הם גופם מוקצה כאבנים וכמת, דשם הוה האיסור בטל נגד ההיתר, וכמאן דליתיה דמי כיון דדבר המותר הוא תשוב. ובאשר"י [שבת פרק כא סימן ג] וטור [בתוך שלג] שיש כאן הלכך אותן שמטלטלין מנורה שהדליקו עליה בשבת ע"י כבר או תינוק לא יפה הם עושים, עכ"ל, [ז] ותימה הוא מאי שנא זה מההיא דסימן ש"ח סעיף ה' שזכרתי, דהא כאן במנורה גם כן כלי הוא אלא שמלאכתו לאיסור, ולמה יועיל שם כבר או תינוק טפי מכאן. ומרתי הני פיסקי דהרא"ש מינהו, אלא דהתם דסימן ש"ח הוא תשובת הרא"ש, והך דהכא הוא בפסקיו בפרק נוטל, והך דהכא הוא על כל פנים עיקר, שכן כתב ב"י בסימן רע"ט [בתוך קסח ד"ה ווא"ל] בשם ריב"ש [סימן לג] שאין לטלטל המנורה ע"י לחם שנותנין בשבת דלא אמרו כבר ותינוק אלא במת בלבד, ועל כן אין לסמוך על [הקולא] [ח] דסימן ש"ח סעיף ה'. ויש קצת לישב דשאני התם בסימן ש"ח דשרי לטלטלו להדיא לצורך גופו ומקומו, רק מחמה לצל אסור, בזה מועיל כבר או תינוק, [ט] מה שאין כן כאן במנורה דאפילו לצורך גופו ומקומו אסור כדלעיל [סימן רעט סעיף ב], על כן לא מועיל כבר או תינוק: (ו) באין שני בני אדם בו'. בגמרא [שבת מג, ב] אמרינן [י] שיעשו כן דוקא בשביל שאין מחילה למת, רק בשביל המי, לפי שאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל. והקשה ב"י [בתוך שלד ד"ה ומכלל] דכיון דקיימא לן [סימן שי סעיף ו] דכלי ניטל אפילו לצורך דבר שאינו ניטל, לא צריך לענין זה כלל, אלא יוכל לעשות מחילה ערלי בשביל המת. ונראה לי לתרץ, דכבר כתבו התוספות [שם ד"ה הם] תימא מאי איסור איכא כשיביא כל אחד [יא] מטה לישב עליה, ותו אמאי מייתי בריש מטה והדר מחלת, ימתינו עד שיהם להם גם למעלה ויביאו מטה ומחלת ביחד, ונראה דאחמור רבנן למיעבד היכרא שהוא לצורך חי כל כמה דאפשר למיעבד, עכ"ל. ונראה הטעם בחומרא זו, דעביד הרחקה בענין צורך המת, דמתוך שאדם נהול על מתו חיישינן שמא יטלטלו בהדיא, על כן עשו היכר כל מה שאפשר בזה, כדי שירגישו הכל איסור טלטול המת. ומשום הכי מתורץ נמי קושית ב"י, דאף על פי דמותר מצד הדין עבדינן הרחקה בזה, וזה שייש הטור [בתוך שלה] בזה שנראה כאלו עשה לצורך חי שאין מחללין השבת לצורך המת אפילו באיסור דרבנן, עכ"ל, נתכוין למה שכתבתי, שידעו הכל ההרחקה מטעם שאמרנו:

ערך לחם למהריק"ש

בית בשית ד [אין צריך כבר או תינוק]. רש לסמוך על זה לתועלת החיים כגון שמתה שפחה בבית וצריך לטמרה עדיש לקוברה, וכל שכן אם אינה מטלטלה הוא בכל אלא שאומר לגוי להוליכה משם אבל מפני שכתה שכבית, כן נראה לי לפשוט: בית בשעיף ה. לא התירו לטלטל מת על ידי כבר או תינוק לצורך בהמה, כי אם לצורך המת בלבד:

שערי תשובה

שיא (יא) ערום. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת אבן השוהם סימן ל"א בענין זה:

באר היטב

(יא) ערום. והא שהצריכו גבי דוד המלך ע"ה שמת בשבת לטלטלו ע"י כבר או תינוק, והא דוד לא היה ערום, דאמרינן אפשר דרגא מחותיה ומת, ומשמעי דבגדי דוד היו מוקצין, דאסור לכל אדם לאוכלן, דשורפין על המלכים, עכ"ל. ונראה לי לתרץ, דאסור לכל אדם לאוכלן, דשורפין על המלכים, עכ"ל, ע"ז [ס"ק ד] מ"ל [ס"ק נז]: (יב) בשת. עיין לעיל סימן ש"ח סעיף ה', ועיין ט"ז [כאן ס"ק ה]: (יג) זוקף. ומסירה אחר כך, ב"י. ואם הוא מתירה

יט מותר לסוך. מותר לולף תומן על גבי בגדים שעל המת בשביל שלא יסריח למולאי שבת ויוכלו להתעסק בטהרתו, דהא אין איסור בנגיעת המוקלה, וגם אין לגזור כאן משום מחיטה (שלטי גבורים (ו)פרק כירה שבת כ, ב אות ב דרכי משה אות ב), עיין סימן של"ד סעיף ס"ד: ב ולשמוט הכר. לריך עיון על מה שנהגו האידנא להגביה המת מעל הכרים ע"י כבר אף במקום שאין לחוש שיסריח, לכן לריך לחמות בידים, רק לשמוט הכר מתחתיו. אפילו בכבר או תיוקי אסור לטלטלו לרחלו אלא אם כן היה מטוגף מטיט ולוחה עד שמאוס בעיני רואיו (הרד"ך בית (כ"ב) [יח] מדר ד'). אפילו לרמוז לעכו"ם שיעשה אסור אלא אם כן קלן מערב שבת (שם (נב"ב) [בית יח] מדר א' ג' ד', כנסת הגדולה סימן שכו הגה"ט יד): בא ומקבת עליו מגולים. אבל אם אין מגולין אסור לתחוב בהן כוס כמו בסעיף ט', דגראה כעושה גומא (מגיד משנה שבת כה, טו).

ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו ונמצאת מחיצה עשויה מאלית שהרי מחצלת זה ומחצלת זה נביהן סמוכות זו לזו (יט) ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת:

ז יט (כא) מותר לסוך את המת ולהריחו

כ (יד) ולשמוט הכר מתחתיו כדי שלא יסריח ובלבד (טו) שלא יזוז בו (טז) שום אבר ואם היה פיו נפתח והולך קושר את הלחי בענין שלא יוסיף להפתח אבל לא כדי שיסגר מה שנפתח או קצתו שאם כן היה מזיז אבר וממעם זה אין מעצמין עיניו של מת בשבת:

ח (כב) מלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר (כא) הלבך (כג) צנון שטמן בארץ בא (כב) ומקבת עליו מגולים (כג) ולא השריש (כד) וגם כב לא נתכוון (טז) לזריעה גוטלו (כה) אף על פי שבנטילתו (יז) מזיז עפר ממקומו (כה) ואף על פי שחוסיף מחמת

(א) אבל (שבת) דף נ' (ע"ב) בתוספות (ד"ה מקלת) משמע דלאחר גירסא דגם כאן (כא) שרי לתחוב (כב), וכן הוא בירושלמי בהדיא סוף פרק קמא דכלאים דמותר לתחוב בעפר, ולריך עיון על המגיד משנה דפסק דלא (ב"ב) בירושלמי, (כג) ועיין שם (בד"ם) [בר"ם] (כד) [ד"ה אם הין]. וכתב הרמב"ם [שם] פרק כ"ו [הלכה ח] עמודים של אורג אסור לטלטלן, (כה) שמא יתקן הגומות שלהן. ובגמרא [שם] דף קי"ג [ע"א] פריך גומות ממילא הוין כמו בגנון, ומשני בשדה לא אתי לאשווי גומות, ע"כ, ואם כן נבית אסור ליטול הצנון מהארץ, דאתי לאשווי גומות: כב לא נתכוון לזריעה. (כג) לריך עיון גדול, דהא בסימן ש"י סעיף ב' כתב דמטין שורשן בקרקע שרי, ובאמת דברי התוספות דף נ' [שם ד"ה הטומן] (כד) לא קאי אלא אמעשר ושביעית וכלאים, (כה) דאם (נתחייב) [נתכוון] (כו) לזריעה נתחייב בכולן. אבל בבי שבת אפילו נתכוון לזריעה שרי (כז) כל זמן שלא השריש, כן נראה לי ברור, ע"ש:

ערך לחם למהריק"ש

בשעה ח מותר וכו'. הלריך לטלטל אילך ואילך מסיב טפי מטלטול מן הצד: (שם) בצנון וכו'. עיין סימן (שלי"ם) [שלו] דין ו':

באר היטב

שלא יסריח המת ולצערכו לאחת, שרי לפרום עליו מחצלת בענין שאין שום אהל, דהוי לצורך הפיס, תוספות עירובין דף מ"ד, [מ"א ס"ק יח]: (יד) ולשמוט. לריך עיון על מה שנהגו האידנא להגביה המת מעל הכרים ע"י כבר אף במקום שאין לחוש שיסריח, לכן לריך לחמות בידים, רק לשמוט הכר מתחתיו. אפילו בכבר או תיוקי אסור לטלטלו ולרחלו, אלא אם כן היה מטוגף מטיט ולוחה עד שמאוס בעיני רואיו. אפילו לרמוז לעכו"ם שיעשה אסור, אלא אם כן קלן מערב שבת, הרד"ך, מ"א [ס"ק כ]. ודוקא במיס קריס:

(טו) שלא. כתב מלבושי יום טוב [אות ה] שנוהגין בק"ק קראקא ובשאר קהלות שמזיזין אבר שלא יתעקש ומעלעלין [בו'], ואומרים שיש סכנה בדבר, כדאיתא בזוהר [ויחי רכו, א] על הפסוק [בראשית מו, ד] ויוסף ישית ידו על עיניך [יד], ואין למחות, אליהו זוטא [ס"ק טו]: (טז) לזריעה. ומ"א [ס"ק כג] ממיר אפילו נתכוון לזריעה אם לא הסרים, וכן כתב יד אהרן [הגב"מ]: (יז) בזזה. דבשדה לא אתי לאשווי גומות, אבל בבית אסור ליטול הצנון מהארץ, דאתי לאשווי גומות, מ"א [ס"ק כא]:

ביאור הגר"א

[יט] ושני קצותיהן. ור"ל זוקף, ששומט את המטה, דלא כפירוש רש"י שם [כג, ב ד"ה זה זוקף מטתו]: [כ] ובעיף ח בלטול כו'. שהקשו [תוספות שם ד"ה רב"ב] הא דאמרינן שם דכולי עלמא טלטול כו' משמע דבן הלכה, ובפרק ט"ז [שם] קב"ג א' אמרינן דלאו שמיה טלטול, כמו שמבאר והולך, והילקו בבהאי גוונא: [כא] הלבך צנון. [שבת] שם: [כב] ומקבת. [שם] נ' ב': [כג] ולא השריש. תוספות שם [ד"ה הטומן] ורש"י מ"ה א' [ד"ה שורשן בקרקע]: [כד] וגם לא. תוספות [נ, ב] שם, מדנקט הטומן. וכן הוא בירושלמי פרק א' דכלאים [הלכה ט] באגודה מתגייא שהרי אינו רוצה בהשרשתן, ועיין מ"א [ס"ק כב]:

[כה] ואף על פי שחוסיף. תוספות שם, מהא דאמרינן שם [נא, א] ולא משום מעשר:

מחצית השקל

(ס"ק יט) מותר בו'. וגם אין לגזור כאן בשיש בחיטה. דבדבר שאינו מקפיד על מיכוי לא גזרינן, כדלעיל סימן ש"א [סעיף מו] וש"ב [מ"א ס"ק יט]. ונתינת חומץ עליו לית בזה משום שרייתו זהו כבוסו, דזה דוקא בנותן עליו מים, אבל לא בשאר משקין, כדלקמן סימן של"ד סעיף כ"ד: (ס"ק ב) ולשמוט בו'. צריך עיין בו'. כתב בספר אליה רבה [ס"ק מג] בשם התוספות יום טוב [מלבושי יום טוב אות ח] דכן המנהג בקהלות גדולות לפשוט אבריו שלא יתעקמו וגם לעצום עיניו, מפני הסכנה, כדאיתא בזוהר [ויחי רמו, א]: (ס"ק כא) ומקבת בו'. דנראה כעושה גומא. אע"ג דגומא ממילא הוי, כדלקמן גבי עמודים, מכל מקום נראה כעושה גומא כיון דהיה כולה מכוסה, מה שאין כן לקמן סעיף ט' בתבן דלא שייך גומא שרי: דלחד גירסא. דאיתא התם אמר רב הונא האי סליקותא (הוא עצי בשמים שתוחבים תוך עפר לח כדי שישארו העצי בשמים לחים ולהריח בהם) דצה ושלפה ותדר דצה מערב שבת מותר להוציאה בשבת, ואם לאו אסור, ופירש רש"י משום דע"י ההוצאה מזיז עפר המוקצה, אבל אי דצה ושלפה מערב שבת כבר נתרחב הגומא ואינו מזיז עפר ע"י ההוצאה, ופריך הש"ס דף נ' ע"ב מדתנן הטומן לפת וצנונות בארץ אם מקצת עליו מגולין אינו חושש לא משום כלאים ולא משום שביעית ולא משום מעשר וניטלין בשבת, ופירש רש"י [ד"ה הטומן לפת] הא דבעינן מקצת עליו מגולין, לא משום כלאים ושביעית ומעשר, דאפילו אין מקצת עליו מגולין אינו חיישש להם, אלא משום שבת גרידא נקטינן, דאי אין מקצת עליו מגולין על כרחך מזיז עפר מוקצה, דהא גם על גביו יש עפר. ואמר הש"ס, קתני מיהא וניטלין בשבת, אע"ג דלא דצה [ו]שלפא, וקשיא לרב הונא, ומסיק תיובתא, זו היא גירסת רש"י. אבל התוספות הביאו גרסת הערוך [ערך לפת] דגריס אם מקצתן מגולים, דהיינו האמהות צריכים להיות מקצתן מגולים, דאי האמהות מכוסים כלן

הגהות רעק"א

ה) (שם ס"ק כב) צריך ציון גדול דהא בסימן ש"י. כך הקשה בלבוש [סעיף מ] ומתלבן בין מטיס לגנון, עי"ש: ו) (שם) כל זמן שלא השריש. והכי מוכח מדברי תוספות דשם להדיא, כמה שכתבו דמשמע ליה דמשום שבת נקיט נמי מקצתן מגולין ומשמע מינה דאתיא כרבנן [שבת קכב, א], ולכאורה תמוה דעדיין יקשה דדלמא אתיא כרבי אלעזר [בן] תדאי ומאי דבעינן מקצתן מגולין היינו גם כן משום דלא לאוי מזריעה [נ"א: וקשה הא בלאו הכי צריך מגולין דלא לחוי מזרוע]. אלא על כרחך דבענין שבת לא שבת, דאף אם הוי מזרועים מותר בלא השריש:

ז אבל [שבת] דף נ' [ע"ב] בתוספות [ד"ה מקלת] משמע דלאחר גירסא דגם כאן (כא) שרי לתחוב (כב), וכן הוא בירושלמי בהדיא סוף פרק קמא דכלאים דמותר לתחוב בעפר, ולריך עיון על המגיד משנה דפסק דלא (ב"ב) בירושלמי, (כג) ועיין שם (בד"ם) [בר"ם] (כד) [ד"ה אם הין]. וכתב הרמב"ם [שם] פרק כ"ו [הלכה ח] עמודים של אורג אסור לטלטלן, (כה) שמא יתקן הגומות שלהן. ובגמרא [שם] דף קי"ג [ע"א] פריך גומות ממילא הוין כמו בגנון, ומשני בשדה לא אתי לאשווי גומות, ע"כ, ואם כן בבית אסור ליטול הצנון מהארץ, דאתי לאשווי גומות: כב לא נתכוון לזריעה. (כג) לריך עיון גדול, דהא בסימן ש"י סעיף ב' כתב דמטין שורשן בקרקע שרי, ובאמת דברי התוספות דף נ' [שם ד"ה הטומן] (כד) לא קאי אלא אמעשר ושביעית וכלאים, (כה) דאם (נתחייב) [נתכוון] (כו) לזריעה נתחייב בכולן. אבל בבי שבת אפילו נתכוון לזריעה שרי (כז) כל זמן שלא השריש, כן נראה לי ברור, ע"ש:

הגהות והערות

עיין סימן של"ו סעיף מה שכתבתי [שם] סעיף [ס"ק יד]:

(גליון ב"א) עיין תהלה לדוד ס"ק י' דיל דלא נמלא כן בדר"ך, שכנסת הגדולה לא הזכיר רמיחה:

ציון זה מתיישב לדין ע"י עכו"ם. אמנם מה שלא למעלה בשם הרד"ך, אי כנסת הגדולה הגה"ט] בסימן שיד:

עיין מג"א סימן שיד ס"ק ה ד"ה ולו:

תוקן מתהדורת פרלא נ"ה, וכן הגיהו מתלת ק, יד אפרים, לבושי שרד ומקור חיים:

המלבושי יום טוב ליהו זועא הגיהו את ר' הזהיר על הפסוק אמרים מז, לא] ואמר הסנעה לי:

נשאר מתהדורת ולק מקע"ט ע"פ לשון הגמרא שם:

ב. הרא"ש שם [פ"ג סימן יט]:
ג. שם קמ"ח [ב"ח] במשנה ובפירוש רש"י [ד"ה הקם שבל המטה]:
ד. שם קל"ג [ב"ח]:

ציונים לרמ"א

ו) כל בו [סימן לח לב, ג; ב"י עמוד שלו ד"ה פירות, בשם הפוסקים]:
ז) ר"ן סוף פרק במה טומנין [שבת כב, ב דפוי רלפאן]:

הגהות והערות

ח) עיין סימן ש"מ סעיף כ"א [ס"ק מא] וסעיף (כ"ח) [כח] [ס"ק נג]: (גליון מ"א)
מא) עיין סימן (ש"ל) [שם] סעיף כ':
(גליון מ"א)
תוקן מתהדורת אמ"ל מ"ס:
מב) עיין סימן רנ"ט סעיף (י') [ג] [ס"ק ח] מה שכתבתי: (גליון מ"א)
מג) תוקן מתהדורת פרלא מקמ"ח, וכן הגיהו יד אפרים ומקור חיים ע"פ לשון הנ"י שם:

כג דאין באוכלין משום. כלומר דלא היתה כוונתו שיהא האוכל משמש לעפר, אדרבה העפר משמש לאוכל, וכמו שכתוב רש סימן רנ"ט [סעיף ו וס"ק ו], ובאמת אין מילוק בין אוכלים לכלים, וכן משמע בכלבו [סימן לח לב, ב], וכן משמע בעירובין דף ע"ז [ע"ב], ע"ש. ועיין סימן שע"ב סעיף י' [ס"ק יח] וסימן רנ"ג סוף סעיף ג' [ס"ק יח] מה שכתבתי: כד הילך קש. לריך עיון, דלפי מה שכתוב סעיף ה' כשעיקל טלטולו אינו [מא] כשביל דבר המוקלה שרי, א"כ הכא נמי שרי, כמו שכתב ב"י [עמוד שלה ד"ה טלטול] בשם הר"ן [שבת כ, ב ד"ה וקשיא לן]. ולריך לומר דכיון דלריך לקח לשכוב עליו א"כ הוי כעושה לצורך המוקלה, [מב] ובאמת ברא"ש [שבת פ"ג סימן יט] משמע דאם כוונתו לטלטל דבר המוקלה אפילו לריך למקומו אסור, ולא שרי אלא בשאין מכוין כלל לטלטול המוקלה כמו בלנון: [מג] כדי לשכוב עליו:

לחות הקרקע מותר: הגה [כה] ו) ואפילו הניחו שם מבעוד יום (ז) להיות שם כל השבת כג [יח] דאין באוכלין משום בשים לדבר האסור: (ח) [ט] ד) וטלטול בגופו אפילו לצורך דבר האסור מותר [ו] כד הילך ה קש שעל הממה (ט) דשתמו [כ] מוקצה להשקה כה מגענעו בגופו ואם הניח עליו מבעוד יום כר או כסת מגענע אפילו בידו [מא] שהרי הכינו מבעוד יום לשכב עליו: הגה [מב] [כח] ז) וכן אם חסב לשכב עליו:

ט ד (י) פירות הטמונין בתבן או בקש המוקצים (יא) יכול להתחוב בהם מחט או [כב] כוש ונוטלם והקש נגער מאליו: הגה ואם טמונים בחול ובעפר עיין לעיל סימן ש"מ סעיף ל"מ:

(ז) להיות שם כל השבת. ב"י [עמוד שלו ד"ה וכתב] בשם התוספות [שבת קכג, ח ד"ה האין] לא כתב כן, אלא דדוקא במניח על דעת ליטלו בשבת, דהוה כשוכח, מותר טלטול מן הלד, אבל לא במניח ליטול אחר השבת דאפילו ניעור אסור. אלא שאחר כך הביא ב"י [ד"ה פירות] בשם תשובת הרא"ש [כלל כב סימן ח הדרך הא'] בחרדה על גבי גחלים דלא נעשה החרדה בשים, וכמו שכתבתי בסמוך סעיף ט' [ס"ק י], וע"ש: (ח) וטלטול בגופו. פירוש, ולא יגע ביד: (ט) דשתמו מוקצה להשקה. משמע במקום שאין מסיקין בקש מותר לגענעו אפילו ביד, דשתמא קאי למאכל בהמה. וכן בסעיף ט' בפירות הטמונים בתבן המוקלה, היינו במוקלה בבירור להשקה והוא טמון בו, אבל לא בטול קלת תבן ומטמין בו פירות, דזה ודאי הכינו לכך, וכדאיתא גבי עפר [כיצה ח, א] מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל לרכיו, כדלעיל [סימן שם סעיף לח]: (י) פירות הטמונין. בגמרא [שבת קכג, א] נקט עוד וחרדה שטמונה בגחלים. התוספות רש פרק כל הכלים [שם ד"ה פגה] כתבו דמיירי שהניחה על מנת ליטלה, אבל אם הניחם שם לכל השבת הוה בשים לדבר איסור, כדלקמן [קמב, ב] גבי תבן שעל פי החבית. וכתב ב"י [עמוד שלו ד"ה פירות] ז"ל, וכן כתב הרא"ש בתשובה [כלל כב סימן ח הדרך הא']. וכתב עוד, [מד] (א"כ) [אי נמי] [מה] אפילו במניח, ושאני הכא שלא נעשית החרדה בשים אלא לצורך האפיה ולסלקה, עכ"ל [הרא"ש]. ואפשר שטעמה זו היא גם כן לפגה שטמונה בתבן, שלא נעשית הפגה בשים לתבן, אלא לצורך שתתבשל בתבן ולסלקה אחר כך. ואפשר שדעת הפוסקים כן, ומשום הכי לא חילקו בזה בין שוכח לחניח, ואע"ג דאפשר שסמכו על מה שחלקו גבי תבן על פי החבית, ע"כ. ומסיק, כיון דמוקלה דרבנן הוא ויש לד לומר שהפוסקים סוברים להקל, [מו] (ל)הכי [מז] נקטינן, עכ"ל [הב"י]. ולא הבנתי זה, דלא"כ נפל כל דין בשים לאיסור בבירא, דבכל מקום נימא כן, דגם גבי תבן שעל פי החבית נימא דגם במניח לא הוה בשים דלא הניחו אלא עד שיטלטל לסלקו. ותו, דלעיל סימן ש"ט סמוך לסופו [עמוד שכב ד"ה וכתוב עוד] כתב ב"י בשם כתבי מהרש"ל דאפילו אם מניח בדרך אקראי כדרך שרגילים לשום בחיבה חפצים אלו על אלו, הוה בשים, כיון שיודע שזה יהיה נח על החפץ בשבת, כמו שכתוב שם בפסקים [תרומת הדשן מ"ב] סימן קל"ג. ולפי הנראה לענ"ד דלא כתב הרא"ש כן אלא בחרדה על גבי גחלים, דשם יש הכרח שיקחנה אחר האפייה, כי תתקלקל אם תשהה עוד בודאי, וזה אין שייך בשאר דוכתי. ולפי הטעם שכתב רמ"א בסמוך [סעיף מ] דאין באוכלין משום בשים לדבר איסור, והוא מדברי כל בו [סימן לח לב, ב], הוא טעם גם לסעיף זה בפי', אבל לא נתייאב לי מנלן לומר כן להקל, והלא התוספות כתבו בפירוש דיש בשים באוכלין, ועל מי נסמוך לסתור דבריהם. ונראה לי דודאי כל הפוסקים סבירא להו הכי דדוקא בדעתו ליטלם בשבת, דהא סתם הטומן פירות כדי שיתרככו, הוא מתכוין שיטול מהם מה שיצטרך כשיהיה רלוי לאכילה, ועל כן לא הצריכו הפוסקים להזכיר זה שיטול מהם בשבת, דסתמא כן הוא, גם דברי רמ"א מתפרשים כן במה שכתב בסמוך ואפילו הניחם שם להיות שם כל השבת, דהיינו כל זמן שירלה לאכול מהם ומה שיאחר יאכל פעם אחר, וכזה אמר שפיר דבאוכלין אין בשים, דודאי מתכוין לאכול מהם כל זמן שירלה, דסתמייהו קאי להכי, אבל מי שגומר בדעתו בבירור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנם דוקא, נראה דאסור אפילו בטלטול מן הלד, וכדברי התוספות דהוי כמניח אבן על פי החבית, כן נראה לענ"ד. ולמדנו כאן דדעת הרא"ש כדעת בעל התרומות [ספר התרומה סימן רנד ד"ה פרק טוטל] דסימן ש"ט [ס"ק א] דלא חשיב מניח כשמושב ליטלו בשבת, והוא גם כן דעת ר"ת בתוספות [שם נא, ח ד"ה אין], וב"י [עמוד שכב סוף דבור האחון] כתב שכן דעת בעל הסמ"ג [לאוין סה עמוד רכד], וכדאי הם לסמוך עליהם במקום הצורך לטלטל לכל הפחות דרך טלטול מן הלד המטורה [מח] שהדליקו בה בשבת כשים לצורך למקומו ואין שם עכו"ם: (יא) יכול להתחוב בהם בו'. אבל לעיל בסעיף מ' גבי לגון לא התירו בכוס כמו כאן, דהתם שגומא מכוסה אם תוחב בהם כוס מיחזי כעושה גומא, אבל בתבן וקש אין בהם שייכות גומא, כן כתב הרב המגיד [שבת פה, טו]:

ערך לחם להתרוק"ש

בשם [יאם הניח עליו מבעוד יום וכו'], ועיין סימן ש"מ דין כ': [מה שעיין ב] [יכול להתחוב וכו'] אפילו כולם מכוסים אם הם טמונים בחול או בעפר מוקן. ועיין סימן ש"מ דין ל"מ:

באר היטב

(יח) דאין. כלומר, דלא היתה כוונתו שיהא האוכל משמש לעפר, אדרבה העפר משמש לאוכל, ואין חילוק בין אוכלים לכלים, מ"א [ס"ק כג]. והט"ז [ס"ק ו] פירש דהכוונה כל זמן שירלה לאכול מהם ומה שיאחר יאכל פעם אחר, [illegible] ביד. [illegible] ס"ק מ): (כ) מוקצה. ומקום שאין מסיקין בקש מותר לגענע ביד. [illegible] ס"ק נו): (כא) פירות. עיין ס"ק י"ח כתבתי בשם הט"ז דאם נתר בדעתו בבירור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנם, דאסור אפילו [illegible]

ו הוכחה שלצורך גוים. אבל אם עשה לצורך שניהם אסור, כמו שכתוב סימן תקט"ו סוף סעיף ו' [בהגה]: ז לשעורת שבת. (ח) פירוש, שיושב כחושך ואין יכול לאכול שעורת שבת. אבל אם כבר אכל פשיטא דאסור, (ט) וכמו שכתוב רים סימן זה, ומשנה ערוכה היא [שבת קכב, א]. והוא הדין אם יש לו גר אחד אסור לומר לעכו"ם להדליק, דכשאומר לעכו"ם לעשות מלאכה הוי שבות שלא במקום מצוה, אבל אם הדליק מותר ליהנות, דלא מקרי הנאה, כמו שכתבתי סעיף ד' [ס"ק יג], כן נראה לי. (י) דלא כעולת שבת [ס"ק כ]: ח במקום מצוה. ודוקא שגופו נהנה ממנו, אבל לומר לעכו"ם שיבנה בית הכנסת אסור (מלאתי כתוב). וכן משמע סוף פרק ט"ו דשבת [קיד, ב] דלא המירו (יא) שבות דחוקה: ט ואין מוחה. ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין (ב"ח סימן זו עמוד רפז סוף דבור המתחיל) [ס"ח אלף שכג]. ובגר של שמן אין להקל כלל, דבקל ממקרב השמן או מתרחק, ויש בו משום איסור תורה (ספר הזכרונות דף נ"ה זכרון ט, הלכות שבת מלאכת המכבה והמבעיר כנסת הגדולה הגב"י). אבל בפוסקים משמע דשרי, דהא כל הדלקתן היתה בשמן. ועוד, דהא דבר שאין מתכוין הוא, כמו שכתבתי רים סימן רע"ז [ס"ק ז]. (יב) ועיין סוף סימן רנ"ג [ס"ק מא]: יא רק מלטול הגר. הואיל וגם העכו"ם צריך לו, ועיין סימן רע"ט סוף סעיף ד' (ס"ך בגליון). כוונתו, דשם אינו ממיר אלא מכח מנהג, והכא שרי משום שגם העכו"ם צריך לו, עיין מה שכתבתי שם [ס"ק ט]. אבל בהגהות מיימוניות [שבת יב אות ה] כתב וז"ל, ר"ת התיר לומר (יב) לעכו"ם תביא גר הדולק, דהא מלטול

(ב) אף על פי שרוב ישראל וכו'. ב"י [עמוד קכט ד"ה ישראל] כתב, והרב המגיד [שבת ו, ד] (ג) נסתפק בזה. קאי על הרא"ש [שבת פרק ט מימן יד], וז"ל (יד), אם מותר אפילו ברוב ישראל, וכל שכן במחצה. או דילמא דאפילו במחצה, וכל שכן ברוב, לא מהני הוכחה. ובמנס הארוך מו"ת ז"ל [נ"ח עמוד קס דבור המחבר] לתמוה על הב"י בזה, שהבין הספק במחצה דוקא לפי דעת ב"י, וזה לא עלה על דעתו:

ב ישראל וגוים שהסיבו יחד והדליק גוי נר אם רוב גוים מותר להשתמש לאורו ואם רוב ישראל (יב) אז אפילו מחצה על מחצה אסור ואם יש ו הוכחה שלצורך (ג) גוים מדליקה בגון שאנו רואים שהוא משתמש לאורה יז (ב) אף על פי שרוב ישראל מותר: הגה [טו] (ד) יש אומרים דמותר לומר לגוי להדליק לו גר ז לשעורת (ד) שבת משום דסבירא ליה דמותר אמירה לגוי אפילו במלאכה גמורה ח במקום מצוה שעל (יז) פי זה נהגו רבים להקל בדבר לצוות לגוים להדליק נרות לצורך שעורה בפרט בשעורת חמוצה או מילה ט ואין מוחה בידם ויש להתמיר במקום שאין (יח) צורך גדול [ו] ; דהא רוב הפוסקים (טו) מולקים על סברא זו ועיין לקמן סימן ש"ז [סוף סעיף ה] (טז):

ה ג ט [יא] (כו) אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר אף על פי שגם הם צריכים לו אין זה לצורך הגוי [יב] ביון (א) שעיקר ההליכה לצורך ישראל: הגה [יג] (ה) ומותר לומר לגוי לילך עמו י (יט) ליטול נר לוק (ו) כבר הוחיל ואינו עושה יא רק טלטול הגר בעלמה:

ל

י ליטול נר דלוק. ואין להתיר אלא לבני תורה, דילמא אתי למיסרך (רדב"ז חלק ג' ס"ד ח"ד סימן אלף שכג). ובגר של שמן אין להקל כלל, דבקל ממקרב השמן או מתרחק, ויש בו משום איסור תורה (ספר הזכרונות דף נ"ה זכרון ט, הלכות שבת מלאכת המכבה והמבעיר כנסת הגדולה הגב"י). אבל בפוסקים משמע דשרי, דהא כל הדלקתן היתה בשמן. ועוד, דהא דבר שאין מתכוין הוא, כמו שכתבתי רים סימן רע"ז [ס"ק ז]. (יא) ועיין סוף סימן רנ"ג [ס"ק מא]: יא רק טלטול הגר. הואיל וגם העכו"ם צריך לו, ועיין סימן רע"ט סוף סעיף ד' (ס"ך בגליון). כוונתו, דשם אינו ממיר אלא מכח מנהג, והכא שרי משום שגם העכו"ם צריך לו, עיין מה שכתבתי שם [ס"ק ט]. אבל בהגהות מיימוניות [שבת יב אות ה] כתב וז"ל, ר"ת התיר לומר (יב) לעכו"ם תביא גר הדולק, דהא טלטול

ערך לחם למהריק"ש

סוף סעיף ב [אסור]. ועיין סימן (שכ"ז) [שכו] דין (י"ח) [יג]: סעיף ג עמוד ובר. אם הוליכו עמו גר דלוק מותר: בסוף [שעיקר ההליכה לצורך ישראל]. ונראה לי לדוקא להשתמש לאורו אסור, אבל להלך לפי תומו אינו מתרייב לכתוב עיניו אז לבטל הליכתו, כי אין זה משמש לאורו. וכן נראה מדין גר מעשה סימן תרע"ג דין ח', ועיין לעיל [סעיף ח ד"ה בשבילו]:

באר היטב

(ג) גוים. ואם עשה לצורך שניהם אסור, כמו שכתוב סימן תקט"ו סוף סעיף ו', [מ"א ס"ק ו]: (ד) שבת. פירוש, שיושב בחושך ואין יכול לאכול שעורת שבת. אבל אם כבר אכל פשיטא דאסור, כמו שכתוב רים סימן זה. והוא הדין אם יש לו גר אחד אסור לומר לעכו"ם להדליק. ואם הדליק מותר ליהנות, כמו שכתוב סעיף ד', מ"א [ס"ק ז]. אבל לטלטל ע"י עכו"ם מותר לכולי עלמא (יח): (ה) צורך גדול. ולא"ה [מפסת שבת, פרק גר מלוה ד"ה אם כבר] המתיר אף לצורך גדול, ומכן נראה נוהגים בקהילות חשובים שיושבים [ב]חשיכה במולאי שבת אפילו בחמורה, עד שאמרו הקהל ברכו. וכן נהג הגאון ה"ר שמעון (יט) כשהיו מועדים אצלו שעורה אלישית. (והקשה בספר אליה רבה ס"ק יב הא בין השמשות לא גזרו משום שבות, וצריך לומר דלא התירו אלא בערב שבת, ולא במוצאי שבת. ובמ"א מסתפק בזה בסימן שמ"ב, הגא"א): (ו) כבר. ואין להתיר אלא לבני תורה, דילמא אתי למיסרך, רדב"ז, מ"א [ס"ק י]:

ביאור הגר"א

[סימן שלה סעיף כה] דאין צורך לומר אל הבבה, משום דגוי אדעתיה דנפשיה עביד, מה שאין כן כאן, כנזכר לעיל [שם], ועל כן צריך למחות. ועיין בהגהות מרדכי שם [רמז תנב] שהאריך בזה הרבה: [ח] [סעיף ב] אף על פי שרוב. דעל כרחך בכהאי גוונא מירדי שם [שבת קכב, ב]. מדאהדרינהו לאפיה בתחילה: [ט] [הגה] יש אוסרים דמותר. בגירסת בעל הלכות גדולות [סימן ח עמוד קמו] בהא דעירובין ס"ח א', דלא גרס דהא מר לא אמר (ליה) [לנכרי] כו', אלא דחילוק בין שבות בישראל עצמו לבין אמירה לנכרי, וזהו שכתוב [בגמרא שם] בין שבות דאית כו'. ועיין [שבת] בפרק רבי אליעזר דמילה בריי"ף שם [נג, א] ורא"ש [שם פרק יט סימן ב]: [י] דהא רוב הפוסקים. שם [בריי"ף] ושם [בריא"ש] וכגירסא בגמרא שם [עירובין פח, א] דהא מר כו'. ועוד הקשו בתוספות בפרק קמא דגיטין ח' ב' [ד"ה אע"ג], דא"כ למה ליה למימר שם [עירובין פח, א] בעובדא דאחרינא ליהים אגב אימיה, ופירש רש"י [ד"ה נישיליה] ע"י נכרי, ועל כרחך צריך לומר כן דלאחר ז' ימים היה, ביום המילה. ועוד, דע"י ישראל אסור להרבות, כמו שכתוב בפרק קמא דחולין [מד, ב] כנזכר לעיל [ס"ק ח], ובגירסת הגמרא שלנו מפורש נחים ליה נכרי. ועוד הקשו מגמרא דגיטין שם, ואע"ג דאמרה כו', משום יישוב ארץ ישראל לא גזרו, כשמע דמשום מצוה אחרת אסור, ואף בשבות דשבות אוסרים, ועיין לקמן סימן (ש"ו) [שן] [יז] סעיף ה': [יא] [סעיף ג] אם אומר כו'. דבין טעם דרש"י [כיצה כה, ב ד"ה ולערב] שלא יהנה, ובין טעם דתוספות [שם ד"ה ולערב] שלא יאמר, שייך כאן: [יב] ביון שעיקר כו'. ממה שכתוב [שבת קכב, א] והא רבן גמליאל מכירו הוה. ואע"ג דעשאו הגוי ג"כ בשביל עצמו, וכל שעושה לצרכו אע"ג דרוב ישראל מותר, כנזכר לעיל סעיף ב' [ס"ק ח] מהא דשמואל [שבת קכב, ב], ולרבא י"ל דלתכי מותר משום דנר לאחד כו', אבל לאביי דאמר שאסור בפנוי, קשה הא דשמואל. ותירץ הרשב"א [שם ע"א סוף ד"ה רבא] כיון דרבן גמליאל נשיא ושר היה, עיקר העשיה היתה בשביל רבן גמליאל. ורבא סברא ליה כיון דנר לאחד כו', עשאו בשביל עצמו. ומכל מקום בעיקרו בשביל ישראל לא פליגי אביי ורבא, ודברי הכל אסור: [יג] [הגה] ומותר: לפירוש ר"ת שם [שבת קכב, א תוספות] ד"ה משקה, ואומר ר"ת מדנקט בהמתו כו'. וכתב שאפילו לכתחלה מותר [יח], והביאו ראיה מדאמרינן [שם] ק"נ ב' מותר לומר לכרך פלוני כו', וכמו שכתוב לקמן סימן שכ"ה סעיף י' ויש מתירין כו'. וזהו

הגהות רעק"א

רעו א) [שו"ע סעיף ג] שעיקר ההליכה לצורך ישראל. בשיירי כנסת הגדולה סימן ש"ז בטור אות ג' כתב בשם הרמב"ם, כשהיה רואה ספר העומד בחדר שאין בו נר, היה אומר לשפחה אחיכי לו מפן פלוני, והשפחה מדלקת נר לבקש הספן והוקן הוא עמה בשם ומוטל הספר, עי"ש, וצ"ע: ב) [בגא"א ס"ק י] ועיין סוף סימן רנ"ג. ר"ל, דאמיכה לנכרי מותר בספק רשות. ולענ"ד דמכל מקום הכא היה אסור, דגבי לענין מבעיר דמקרב השמן לא היה אומר, מכל מקום היה אסור מצד האמירה דטלטול מוקצה, דלא שייך הסברא דהיתר דלי בני ישראל היה שקיל כלאחר יד, דהא הישראל אינו יכול לעשות כן מצד הטבעה, ולכא היתר כאן אלא מעשה דלא הוי פסיק רישיה, והיה יכול לעשות כן בשקלי כלאחר יד:

באר הגולה

ו. שם [שבת קכב, ב] בגרייתא:
ז. שם [ע"ב] מעובדא דשמואל:
ז*. רא"ם שם פרק בו מימן יד:
ח. טור [עמוד קכט] והגהות מיימוניות [שבת, דפוס קושטא] בפרק ו' [הלכה ד כהן]:

ציונים לרמ"א

ד) ר"ן סוף פרק רבי אליעזר דמילה [שבת נו, ב ד"ה ומצלא] בשם העיטור [מער מלאכי הלכות מילה מע, ב]:
ה) רבינו ירוחם [נתיב שנים עשר סוף חלק ב'] [סז, ג] והגהות מרדכי פרק קמא דשבת [רמז רנב] והגהות מיימוניות [שבת, דפוס קושטא] פרק ו' [הלכה ד כהן]; עו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן רכב:

הגהות הסמ"ע

שם סעיף ג: ובמותר לומר לגוי לילך עמו ליטול נר דלוק כבר וכו'. ולאו דווקא לילך עמו [דהוא הדין באין הולך עמו מותר לומר [לגוי להביא] נר הדלוק כבר למקום [שנמצא] הישראלי:

הגהות והערות

יב) עיין סימן שכ"ה סוף סעיף ז': (גליון מ"א)
יג) בדפוס"ר נמצא עין ס"ק ח בגיטור הגר"א בסוף סעיף ה, על תיבות "אף על פי שהנה", ובמהדורתינו תוקן ע"פ דמשק אליעזר:
יד) בדברי משה אות ה (וכן הועתק בדרכי משה סימן זו אות ב, ולא הגהות והערות בטור שם עמוד רפז אות יז) הנוסח "ואפשר" שעל פי זה וכו':
טו) ראה ב"י סימן זו עמוד רפז ד"ה כתב, בשם הרי"ף והרמב"ם:
טז) נשאר מהמהדורת קרקוא שם"ז (והמהדורת ויניציאה שנ"ב ובדפוסי הבלר היטב הוסמט). ויש לעין דמהמהדורת אמ"ד מ"פ נדפס בדברי רמ"א "סימן ש"ו" (ולא סעיף יא שם), ומהמהדורת פראג מקמ"ס נדפס כדלעיל, וכ"ה מקור מיים:
יז) ב"ה בכן הדפוסים, ולא אמ"ג דהגיה "יז"ל":
יח) [illegible]

ג והמחמיר. נ"ל והמיקל לא הפסיד (ב"מ עמוד קסז ד"ה והרב). ועיין שם [ד"ה ולפע"ד דהעיקר] שהביא ראיות דאם הוא מאים עליו שרי לסלקו מהסלתן, כמו שכתוב סימן ש"מ סעיף ל"ד. ועיין סימן של"ז [ס"ק ד]: **ד בשבת אסור.** [ה] כיון [ו] דאתקצאי לגבי הסמשות:

ה על ידי לחם זה. דהוי הנר בטים לדבר האסור ולהיתר, כמו שכתוב סוף סימן ש"י [סעיף מ], ואם כן אפילו [ז] בשעה שהוא דולק היה מותר לטלטלו. מכל מקום צריך שיהא הלחם [ח] חשוב יותר מהשמן. ועוד, שאפילו היה נותן בה דבר חשוב עדיין אין היתר זה ברור, לפי שהשמן שנגר חשוב לו לעולם יותר מהדבר שנותן בו, לפי שהוא [ט] צריך לו עתה בעוד שהוא דולק, ואם כן [י] אף לאחר שכבה אסור. אלא שיש לומר שהרי זה [יא] כאלו התנה, וכמו שכתוב סעיף ד' (ב"י עמוד קסח ד"ה ח"ל ריב"ש סימן לג). וצריך עיון, דהא השמן עצמו אינו אסור אלא משום דהוי [יב] בטים [יג] להשלהבת. וצריך לומר דהכי קאמר, דהשלהבת הוא חשוב. [יד] וזה לשון רש"י [שבת] דף מ"ז [ע"א ד"ה לדבר האסור], דבכי האי מוקצה מודה רבי שמעון דהכלי טפל להשלהבת, עכ"ל. ועיין שם בתוספות [ד"ה הנה], כלומר דידוע דהמאורה טפל להשלהבת ועשויה לכך ולא עשוי לנחת, ולכן לא מהני לחם. ועיין מה שכתבתי סימן רע"ז סעיף ג' [ס"ק ח]: **ו מותר לטלטלו.** כיון שעשוי לכבות מהני בו תנאי (מגיד משנה שבת פרק כ"ה הלכה י). פירוש, אבל בשאר בטים לדבר האסור [טו] לא מהני תנאי, ולא כמו שכתב ב"י [עמוד קסז ד"ה וכתב הריב"ש] בשם הרשב"ץ [שו"ת משב"ץ מ"ש סימן קלו]. ולא שבטוף סימן תקי"ח [ב"י עמוד קיב ד"ה ומכל] משמע דלא מהני תנאי אפילו בטוכה רעועה, [טז] היינו משום דביום טוב קיימא לן כרבי יהודה, אבל [בשבת] [יז] קיימא לן כרבי שמעון. [יח] ומכל מקום

ב [ד] גר זה שאמרנו שאסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור [ט] ויש מי שהתיר

יא (ב) ולא נראו דבריו: הגה [אי] [הא] [בי] וים אומרים דמי שהוא אוסטים והגר מקום עליו מותר להוציאו דהוי לדיליה כגרף של רעי (ג) ג [ג] והממחיר לא הפסיד:

ג [ז] לטלטל גר על ידי שנותנין עליו לחם

ד [ח] בשבת [ג] אסור ואם נתן עליו הלחם מבעוד יום [ד] (ד) יש מי שמתיר לטלטלו בשבת ה [ד] על ידי לחם זה [ט] [ו] ואין לסמוך עליו:

ד [ז] אם התנה מערב שבת על גר זה שיטלטלנו משיכבה ו מותר לטלטלו אחר שכבה: הגה

(ב) ולא נראו דבריו. נ"י [עמוד קסט ד"ה וכתב] נתן טעם למה לא מהני כאן לגרף גופו ומקומו כמו בשאר כלים שמלאכתן לאיסור, [יט] כמו שכתוב בסימן ש"מ [סעיף ג], וז"ל, וטעמא משום דכלי שמלאכתו לאיסור לא אתקצאי לגבי השמשות, שהרי היה מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו. אבל גר שהדליקו בו, גבי השמשות היה אסור לטלטלו כלל אפילו לצורך גופו ומקומו, דנעשו דולק פשיטא דאסור לטלטלו בכל גווני, כדאמרינן בפרק נוטל [שבת קמב, ב] במניח אבן על פי החבית ומעות על הכר [כ] דבמניח נעשה [כא] בטים לדבר האסור, הלכך אתקצאי לכולי יומא, עכ"ל. אי משום הא, אין איסור לדעת בעל התרומות [ספר התרומה סימן רנד ד"ה פרק נוטל] דסימן (ש"מ) [שט] [טור עמוד שכב] דסברא היא דלא מקרי מניח אלא [אם] [כב] כדעתו שיהיה שם כל השבת, ואם כן יש היתר לדידן שאנו מכוונים שלא יהיה הגר על השלחן רק בלילה ואז לא, ומקפידים על זה, [כג] לא נעשה בטים לדבר איסור, כמו שכתבתי בסימן רע"ז סעיף ג' [ס"ק ה], אמנם דהוה דינו כשוכח [סימן שט סעיף ד], ולא אתקצאי לכולי יומא, ומותר לצורך גופו ומקומו אחר שכבה. ואומן הפוסקים שמביא ב"י [שם] שגראה מהם שאסור אפילו לצורך גופו ומקומו, נראה שהם מדברים בנמנח הגר במקום שאין דעתו בודאי [כד] להסירו משם אחר הכיבוי. ועל פי זה נראה לי שאין מחלוקת בדבר כמו שכתב ב"י [שם] דהמרדכי [שבת רמז שטו] והאגור [סימן תנד] מתירים, דהם מדברים באופן שבודאי מכוין ליעלה משם אחר הלילה ולא נעשה בטים כלל. ועיין מה שכתבתי בסימן ש"ט [ס"ק ל] מדין זה: **(ג) והמחמיר לא הפסיד.** לשון תמיה הוא זה, דודאי מפסיד המחמיר כמה שרצונו להוציאו, [כה] ומלד החומרא אינו כן. ובמרדכי [בילה רמז תרמב] איתא גם כן לשון זה, וכתב מו"ח ז"ל [בב"מ עמוד קסז ד"ה כתב וד"ה והרב] שם מסרון ב' תיבות, וא"ל והמחמיר יחמיר והמקיל לא הפסיד. ותימא לי, דאם כן למה כתב בסעיף ו' [כו] דמוקצה מחמת מיאוס מותר, תיפוק ליה דמותר מטעם דהוה ליה כגרף של רעי, אלא ודאי אף על פי דמיאוס הוא מכל מקום לא הוה כגרף של רעי: **(ד) יש מי שמתיר לטלטלו כו'.** משום דהגר הוה בטים גם לדבר היתר. ואין לסמוך עליו, דהשמן שנגר חשוב יותר עליו מן הלחם לפי שצריך לו, ואם כן בטל דבר ההיתר נגד האיסור של הגר, והוי בטים לאיסור לחוד. ועיין מה שכתבתי בסעיף הקודם [ס"ק ג]:

שערי תשובה

(ד) על ידי לחם. עיין באר היטב. ועיין בתשב"ץ חלק א' סימן קל"ז וברשב"ש סימן ת"ז ובחוט המשולש [משב"ץ ח"ד הטור השלישי] בתשובת (מהר"ש דוראן) [הר"א אבן טוואה] סימן (ד"ד) [ד] מה שכתבו בזה כמה דינים בענין תנאי, ועיין ביד אפרים [על מג"א ס"ק ח] מה שכתב בזה, ועיין בשו"ת הר הכרמל [או"ח] סימן כ"ב:

באר היטב

(ב) והמחמיר לא הפסיד. טעות סופר, וצ"ל והמיקל לא הפסיד, ב"ח, עיין ט"ז [ס"ק ג; מ"א ס"ק ג; עטרת זקנים ס"ק ח]. (ובספר אליה רבה ס"ק ז מקיים גירסא הישנה, דפירושו המחמיר לא הפסיד ממצות ענג שבת, ע"ש, הגא"א): (ג) אסור. כיון דאתקצאי לגבי השמשות, [מ"א ס"ק ד]: (ד) על ידי לחם זה. דהוי הגר בטים לדבר האיסור ולהיתר, כמו שכתוב סימן ש"י, וא"כ אפילו בשעה שהוא דולק היה מותר לטלטלו, [מ"א ס"ק ה]. ואין לסמוך עליו, לפי שהשמן שנגר חשוב יותר עליו מן הלחם לפי שצריך לו, ואם כן בטל דבר ההיתר נגד האיסור של הגר, והוי בטים לאיסור לחוד, [ט"ז ס"ק ד]. ואם כן אפילו לאחר שכבה אסור, [מ"א שם]:

ביאור הגר"א

[ד] [בסעיף ב] גר זה (ר"א) [בי] ויש מי שהתיר. כמו מלאכתו לאיסור [שבת] קכ"ג [ע"ב] וקכ"ד [ע"א]. וסברא הראשונה הוכיחו מזה להיפך, דעל כרחך פלוגתייהו לצורך גופו ומקומו, דבלאו הכי אף רבי שמעון מודה, כמו שהוכיחו תוספות שם ל"ד א' ד"ה הא רבי שמעון כו', ועיין שם היטב. וכן כתוב בהגהות אשר"י [שם] פרק ג' [סימן כ] ד"ה ודוקא לצורך כו', ע"ש. ועוד, מרדכי שמעון דאומר [שם מה, א] חרן מן הגר הדולק, על כרחך אף לצורך גופו ומקומו, כמו שכתוב שם [מז, א] הנח לגר כו', ועל כרחך אפילו בכהאי גוונא, כמו שכתוב שם קמ"ב ב', ועיין ב"י [עמוד קסט ד"ה וכתב]: [ה] [הגה] ויש אומרים דמי כו', שם קכ"ד א' הני קערות כו': [ו] והמחמיר יחמיר והמקיל כו', כצ"ל.

הגהות רעק"א

ב) [שם סעיף ב] בשבת אסור. עיין לקמן סימן ש"מ סעיף ה', ומה שכתבתי שם על הגליון [ס"ק ו]: ג) [שם] ואין לסמוך עליו. [אמר בן המחבר עיין בתשב"ץ חלק א' שאלה קל"ז וחלק ד' [הטור השלישי] שאלה ז', ובתב שם וז"ל, דהוא טעות, שלא הותרו לטלטל אלא כלי שמלאכתו להיתר, אבל כלי שמלאכתו לאיסור, מפני שנעשה בטים לדבר מותר אינו מותר יותר מאלו לא נעשה בטים, עיין שם. ונכתב שם בגליון מאאמ"ו תגאון וצלה"ה, לא ידעתי מה טעות, דהם גם כן לא באו בזה להתיר רק לצורך גופו ומקומו, שלא יהא נקרא בטים לדבר איסור, וכיון דהוי בטים לדבר היתר הוי כאלו לא נעשה בטים כלל, ומותר לצורך גופו ומקומו): ד) [בב"א סיק ה] צריך לו עתה בעיד. במקור הדין בריב"ש איתא

ציונים לרמ"א

ו) כרדכי ריש בדצה [רמז תרמב]:

עטרת זקנים

ם א) ויש אומרים דבי וא בר. וכתב מורי בב"ח וד קסז ד"ה והרב) שיש שעות סופר, וכצ"ל, המחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד. ופסק גם כן [שם] ף מותר אפילו מי שאינו אסטנים:

הגהות והערות

נוסף מהמדורת אמ"ר מ"ש:

עיין ריש סימן ש"מ עיף ג): (בליון מ"א)

נוסף מהמדורת אמ"ר מ"ש:

ת. הרשב"ם בתשובה [שם]:

ט. שבת מ"ד [ע"ש] וכרבי מאיר:

י. שם קי"ז [ע"ש] וכרבי שמעון [לא"ם שם פ"ג סימן כ; רי"ף שם כא, ב; רמב"ם שבת כה, יא]:

יא. כרבה וכרב יוסף שם מו, ב; רא"ם שם סימן כב; רמב"ם שם; ב"י עמוד קמח ד"ה ואיפליגו, כדעת הרי"ף שם:

ציונים לרמ"א

ב) הגהות אשרי פרק כירה [שבת פ"ג סימן ג ד"ה אבל] ורבינו ירוחם [נתיב יב) חלק ב' (מ, ב) וכל בו [סימן לא לב, ג מו]:

ג") דרכי משה אות א:

ד") סעיף ב:

ה") דברי עצמו:

עטרת זקנים

ב) הוי באלו התנה כו'. ויש מחמירין. ולכן צריך כל אדם להתנות על זה סמוך לבין השמשות שאינו בודל מחנר ומהשמן אלא כל זמן שהוא דולק, ואז מותר לומר לגוי שיסלקו מן השלחן אחר שכבה (ב"ח סחוד קמו ד"ה ולענ"ד נראה):

ג) והוא הדין לבדליק כו'. משום דלא איתקצה בין השמשות, ואין מוקצה לחצי שבת, ב"י [עמוד קמח דבור ראשון]. ולפי זה משמע דהוא הדין בגוי שהדליק גר לצורך סעודות שבת אפשר דשרי לטלטלו אחר שכבה, וצ"ע:

הגהות והערות

יג) עיין יד אפרים על מג"א ס"ק ח בביאור הגרע"א [בגיליון כס"ק זה]:

יד) נוסף ממהדורת אמ"ל ת"ס:

טו) שם כתוב על גר שדלק בשבת אמין כו' "משום איסור לטלטלו אפילו בכלי, ומזה משמע שאפילו מנאי אינו מועיל:

טז) עיין ביאור הגר"א סימן רעו ס"ק יג:

יז) עיין לחמן אלישר דיותר נראה שהיכות "עיין מ"א" מקומן בסוף ס"ק הקודם, והסיומת לחמ"ל ס"ק ט:

יח) תיכון ע"ם דמשק אליעזר:

יט) עיין כ"י עמוד קמח ד"ה ואיפליגו, שבתב "ומשמע דהכי פירש לפו לרבה ורב אחא":

כ) תיכון ע"ם דברי רעק"א ס"ק ז, ע"ש:

לריך עיון, דהא במוקצה מחמת איסור אפילו בשבת קיימא לן כרבי יהודה, עיין מה שכתבתי שם [ס"ק יג]: ז ויש אומרים דלא מודני. יז) ואפילו למאן דאמר [ביצה ג, ב] דמהני תנאי בסוכה, היינו משום שעשויה מקודם, ועתה בין השמשות יח) יוסב ומצפה לאימתי תפול. מה שאין כן [הכא] יט) עיקר הקלאתו בין השמשות, ואמיה בידים לצורך שבת, תוספות [שבת] דף מ"ד [ע"א ד"ה שבנר]: ח יכ) ודין התנאי וכו'. פירוש שעשהו קודם בין השמשות. אבל הכא אינו יכול לומר לגוי בודל כל בין השמשות, דהא בין השמשות הוא דולק, ועל כרחו אסור לטלטלו: ט איסור אמירה לגוי. ואף על גב דבסימן רע"ו סעיף ג' [בהגה] כא) מתיר לומר לעכו"ם, היינו דוקא לצורך גופו שרי משום דהא לי בעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד, אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הגר אלא יגונב, וזה אסור אפילו בטלטול מן הצד, כמו שכתוב סימן ש"ח, ועיין מה שכתבתי שם [ס"ק טו]. ואם אין שם עכו"ם מותר לטלטל

[יא] כ) ז ויש אומרים אלא מהני מנאי ג") וכן נוהגין במדינות אלו ה ודין המנאי עיין לקמן סימן (ה) תרל"ח ד") [יב] כא) ונוהגין לטלטלו על ידי גויים [יג] ואין בזה משום מו איסור אמירה (ו) לגוי הואיל וסמנהג כך כז) הוי כאלו התנה עליו מתחלה ושרי כן נראה לי: ל

ה כח) גר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה וילדה החיה ונתרפא החולה י מותר (ז) לטלטלו אם כבה כז) והוא הדין למדליק בשבת יא) בשוגג וכבה שמותר לטלטלו:

ו כט) גר שלא הדליקו כו באותו שבת ' [טו] אפילו הוא של חרס דמאים " [יז] ואפילו הוא של נפט יב דמסרח מותר (ט) לטלטלו דמוקצה יג מחמת מיאום מותר:

לצורך הגר אלא יגונב הגר, וזה אסור אפילו בטלטול מן הצד, כמו שכתוב סימן ש"ח סעיף ג', כא) וים בו איסור אמירה, ועיין מה שכתבתי שם [ס"ק יג]: ז ויש אומרים דלא מודני. יז) ואפילו למאן דאמר [ביצה ג, ב] דמהני תנאי בסוכה, היינו משום שעשויה מקודם, ועתה בין השמשות יח) יוסב ומצפה לאימתי תפול. מה שאין כן [הכא] יט) עיקר הקלאתו בין השמשות, ואמיה בידים לצורך שבת, תוספות [שבת] דף מ"ד [ע"א ד"ה שבנר]: ח יכ) ודין התנאי וכו'. פירוש שעשהו קודם בין השמשות. אבל הכא אינו יכול לומר לגוי בודל כל בין השמשות, דהא בין השמשות הוא דולק, ועל כרחו אסור לטלטלו: ט איסור אמירה לגוי. ואף על גב דבסימן רע"ו סעיף ג' [בהגה] כא) מתיר לומר לעכו"ם, היינו דוקא לצורך גופו שרי משום דהא לי בעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד, אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הגר אלא יגונב, וזה אסור אפילו בטלטול מן הצד, כמו שכתוב סימן ש"ח, ועיין מה שכתבתי שם [ס"ק יג]. ואם אין שם עכו"ם מותר לטלטל

ערך לחם למהריק"ש

סעיף ד [מותר לטלטלו אחר שכבה]. כל שכן אם מוציא את הכלים, כגון שאפשר סיבול עליהם וחיקה. ועיין דין הכלכלה על פירות רעוגין והאלן בסוכה סימן ש"ע דין ג' והרמב"ם ז"ל מהלכות שבת [פרק כה] (משנה י"ז) [הלכה טו]: ריש סעיף ו [מותר לטלטלו]. נראה עיון בהיתר זה אם הוא לצורך גופו או לצורך מקומו כדין כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי מלאכתו להדלק, והפוסקים אמתו דבריהם. והרמב"ם ז"ל [שם הלכה יא] כתב אם הוצרך להם, ולא כתב מותר לטלטלן לצורך, משמע דלא שרי אלא בצריך לגופם, אלא אבל גם הכלים הנאים שמלאכתם להיתר. והמחמיר תבא עליו ברכה:

באר היטב

(ה) תרל"ח. ר"ל, דשם נתבאר שעשהו קודם בין השמשות. אבל הכא אינו יכול לומר אינו בודל כל בין השמשות, דהא בין השמשות הוא דולק, ומשום הכי לא אתקצי אגאי, [מ"א ס"ק מ]: (ו) לגוי. ואף על גב דבסימן רע"ו סעיף ג' מתיר לומר לעכו"ם וכו', היינו דוקא לצורך גופו שרי משום דהא לי בעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד, אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הגר אלא יגונב, וזה אסור אפילו בטלטול מן הצד, כמו שכתוב סימן ש"ח, ועיין מה שכתבתי שם [ס"ק יג]. ואם אין שם עכו"ם מותר לטלטל מן הצד על ידי ישראל הנעורה שהדליקו בה בשבת כשיש צורך למקומה, ט"ז בסימן ש"ח סעיף ט' [סוף ס"ק יג], ע"ש: (ז) לטלטלו. דאין מוקצה לחצי שבת אלא אם כן היה מוקצה בין השמשות, [מ"א ס"ק יג]: (ח) בשוגג. הוא הדין כמזיד שרי בצורך למקומו, דלא מיקרי דהיה בידים אלא אם כן הדליקו מערב שבת, מ"א [ס"ק יא], ע"ש. (וע"ת עולת שבת ס"ק ה אוסר במזיד, ע"ש, הגא"א): (ט) לטלטלו. דוקא לצורך גופו או מקומו, כמו שכתוב סימן ש"ח סעיף ג', [מ"א ס"ק יג]:

ביאור הגר"א

[יא] [והגה] ויש אומרים דלא. פרק ד' דיו"ט [ביצה] לי' ב' אבל כו'. וסברא הראשונה סבירא לה מגירסת הרי"ף שם [יח, א] דלא גרס סיפא אתאן כו'. ותוספות שם [ד"ה אמר רב מנשיא] סבירא להו דהדר משנויא קמא. ועיין ר"ן שם [דבור ראשון] ורמב"ן בספר המלחמות [שם מה, ב ד"ה אמר], והוא דעת הראשונה כאן. ועיין תוספות דשבת מ"ד (מ"ו) [א] ד"ה שבנר כו': [יב] ונוהגין. ר"ל, אף להחולקין על ר"ת [תוספות שם קכב, א ד"ה משקה] במילא מים [יט]: [יג] ואין בזה. עיין מ"א [יד]: [יד] [ובעיף ח] גר כו' והוא הדין. פרק (ב') [ג] דיו"ט [ביצה] כ"ו ב' כלישנא בתרא: [טו] [ובעיף ו] גר שלא כו'. ר"ל, זה בכולל עלמא, כמו שכתוב שם [שבת מד, א] פמוט כו': [טו] אפילו הוא. [שבת] (ק"ט) [קנז] [יח] א', וכמו שכתוב פרק כיצד צולין [נפחים עד, ב] כל היכי דפליגי כו', ר"ף בפרק ג' [שבת יח, א; כא, א]: [יז] ואפילו הוא. [שבת] מ"ו א', ר"ל, דלרב יהודה אפילו רבי שמעון מודה, והלכה כרבה ורב יוסף דמותר, וכן דבא סבירא ליה, כנ"ל [יט]:

הגהות רעק"א

ה) [שם ס"ק ב] ויש בו איסור אמירה. לכאורה אף דמיירי הכא לטלטל מתחת לגוף, מכל מקום לשתר, כיון דיש לו היתר לטלטל בעצמו כלאחר יד לצורך גופו ומקומו. וצריך לומר דצריך שיהא אפשר לו לטלטלו בעצמו לצורך הענין כפי שמטלטלו עתה על ידי נכרי, וכיון דיכול לטלטל דבר זה עצמו כלאחר יד, מותר על ידי נכרי כדרכו. אבל להתיר על ידי נכרי לצורך הכלי אלא יגונב על ידי מה שאפשר לו בעצמו לטלטל לצורך גופו ומקומו, זהו לא אמרינן, דהוי ב' ענינים. ולפי זה יהא הדין דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לומר לנכרי לטלטלו אלא יגונב, אף דיש לו היתר בעצמו לצורך גופו ומקומו, ודלא כדעת האומר דבהכל [פרי מגדים] על המג"א סימן ש"ז ס"ק כ"ט, דדומק לומר דדוקא מרבי לא אמרינן, דמתוך היכול לטלטל בעצמו כלאחר יד לצורך גופו ומקומו יהיה מותר על ידי נכרי כדרכו אלא יגונב, אבל מדא אמרינן, דכלי שמלאכתו לאיסור אמרינן הואיל וכידו לטלטל בעצמו כדרכו לצורך גופו ומקומו, מותר על ידי אלרי אלא יגונב. וכן בגר שהדליקו עליו, (כגון) [כיון] דכידו לטלטל [בעצמו כלאחר יד לצורך גופו ומקומו, מותר על ידי נכרי, וכלי שמלאכתו לאיסור אסור על ידי נכרי אלא יגונב, כיון דלדבר זה אינו יכול לטלטל בעצמו. ואולם לפי זה יקשה, הא הכא דמחיר הרמ"א על ידי נכרי מיירי לטלטלו בכלי הכלי אלא יגונב, אם כן מאי מהני דהוי כאלו התנה, הא אבל מקום הגר בעצמו הוי כלי שמלאכתו לאיסור, כמבואר בתוספות בשבת דף (קי"ב) [ע"א] ד"ה הא [יר' יהודה] ובשבת דף קכ"ב [ע"ב] ד"ה רחת, דכל גר אף אלא הדליקו בו מקרי כלי שמלאכתו לאיסור, וכן נראה דעת מג"א בס"ק י"ב (הגה, וכן כתוב בלבושי שרד [ס"ק כו] על המג"א. כיון דלהרשב"ם הישראל עצמו יכול לטלטלו אלא יגונב. אבל לענין טלטול ישראל בעצמו גר בשביל אלא יגונב, אפשר דלא מקילים בהרשב"ם בזה וכמו דאמרינן, כיון דיש פוסקים דמהני התנה. סתמינן עליהם לענין טלטול על ידי נכרי, הבי נמי יש לומר לענין זה דעל ידי נכרי סתמינן על שיטת הרשב"ם, ותכון בעזרת השם יתברך:

ו) [שם ס"ק יב] דוקא לצורך גופו או. נזה יש לי לדון, דגראה מדברי הר"ן פרק ג' דביצה דף קל"ו [מו, ב ד"ה ומכאן] מבואר דפליגתייהו דרבי יהודה ורבי שמעון במוקצה מחמת מיאום [שבת מד, א], דרבי שמעון מגו אתקצאי, דרבי שמעון דאמר דאפשר להשתמש בזה ואינו מוקצה לאתקצאי אלא אמרינן מגו דאתקצאי, עי"ש, ואם כן כל זמן שאינו נוטל להשתמש בו קיימא הקצאתו, וכדסבירא ליה לרבי יהודה דגר יכן דאסור אפילו לצורך מקומו דלא חזי לכלום, [illegible] אם אינו [illegible] אלא אמרינן דגר אלא יגונב להשתמש בו דאזדא אתקצאתו, ואם כן לצורך מקומו אסור כל זמן שלא אפשר להשתמש

Shneur Zalman, of Lyady, 1745-1813.

(13)

שלחן ערוך

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול
הגאון האלהי החסיד המפורסם
אור עולם מופת הדור
נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'
מרנא ורבנא
מוה' **שניאור זלמן** נבג"מ

אורח חיים
חלק שני

הוצאה חדשה מסודרת מחדש ומתוקנת

עוז והדר
ירושלים ת"ו תשנ"ג

פח [ק] מה שמורה על השעות בין שהוא של חול בין של מין אחר כגון שרואין בצל נתפשט המנהג לאוסרו בטלטול כי אם לצורך גופו דהיינו שצריך להשתמש בגופו איזה תשמיש המותר או לצורך מקומו ככלי שמלאכתו לאיסור לפי שנעשה למדידת הזמן או הצל ויש לדמותה למדידה האסורה בשבת ואין להתירה מפני שהיא מדידה של מצוה שהוא לומד ע"י כלי זה שלא התירו מדידה של מצוה אלא כשהמדידה בעצמה יש בה מצוה כגון למדוד המקוה וכיוצא בה אבל כאן המדידה בעצמה אין בה שום ענין מצוה ואי משום שלומד על ידה איך יתלה לימודו בדבר האסור ויהיה מותר על ידי כך זהו טעם המנהג אבל מן הדין אין איסור ברור בדבר ולא היתר ברור:

פט [ל] אפילו דבר הראוי בשבת אם הוא גרוע בעיני העשירים ואין דרכם להשתמש בו מחמת עשרם נעשה דבר זה מוקצה גמור להם ונאסר להם בטלטול אף שהוא של עניים אלא העשירים שבבית העניים מותרים לטלטלו כמו העניים עצמם [מ] ואם דבר זה הוא של עשיר אסור בטלטול אף לכל העניים שבעולם שמתוך שהוקצה לבעליו הוקצה לכל העולם [נ] במה דברים אמורים בדבר שאינו ראוי לבעליו מחמת גריעותו בעיני בעליו אבל דבר שאינו ראוי לבעליו מחמת שהוא אסור להם כגון יין לנזיר לא נעשה מוקצה בשביל כך הואיל והוא מותר לאחרים ולפיכך אף הנזיר עצמו מותר לטלטלו:

לשט טלטול ע"י דבר אחר אם מותר בשבת וכו' י"א סעיפים:

א [ס] נוטל אדם את בנו [ע] ברשות היחיד והאבן בידו ואינו חשוב כמטלטל את האבן בידיו והוא שאי אפשר בענין אחר [פ] כגון שיש לבנו געגועין עליו [צ] שאם לא יטלנו יחלה ולא גזרו על טילטול שלא בידים ממש במקום סכנת חולי [ק] וגם אי אפשר להשליך האבן מיד התינוק מפני שיצעק ויבכה אבל אם אין לו געגועין עליו אסור ליטלו [ר] ואינו דומה לשאר טילטול דבר האסור שמיטלטל מאיליו ע"י שמטלטל בידו את הדבר המותר שעמו שהתירו חכמים כשאי אפשר לנער האיסור מן ההיתר כמו שיתבאר לפי שלא התירו כן אלא כשצריך לדבר המותר אבל כאן אין זה צורך כל כך ליטול את התינוק כשאין לו געגועין עליו:

ב ואפילו כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן אבל אם [ש] דינר בידו אסור אפילו [ת] לאחוז בידו והוא מהלך ברגליו ברשות היחיד גזרה שמא יפול הדינר מידו וישכח אביו ויגביהנו ונמצא מטלטל מוקצה טלטול גמור ולטלטול גמור חששו וגזרו אפילו במקום סכנת חולי כיון שאין שם סכנת נפש אם לא יטלנו: L

ג [א] כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן מבעוד יום (מג"א וצ"ע דליתא בגמרא) (אם הדקה שם בחוזק) מותר לטלטלה שלא נעשית בסיס לדבר האסור לפי שאף האבן נעשה כלי (כשהוא מהודק בה) שהרי נעשה כדופנה וכן [ב] דלעת חלולה שתולין בה אבן להכבידה למלאות בה מים אם האבן קשור בה יפה מבעוד יום שאינו נופל ממנה כשממלאים בה מותר למלאות בה לפי שאף האבן הותר בטלטול מפני שנעשה כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אצלה ואם לאו אסור למלאות בה אלא אם כן ייחד אבן זה לכך לעולם כמו שנתבאר לעיל בסי' ש"ח (סעיף נ"ג):

ד דבר האסור בטלטול שמונח על דבר המותר אם הניחו עליו מבעוד יום מדעתו על דעת שישאר [ג] מונח שם גם בשבת הרי נעשה ההיתר בסיס להאיסור ונאסר בטלטול כמוהו ממש אבל אם לא היה בדעתו שישאר מונח שם בשבת ושכח להסירו ממנו קודם כניסת השבת שלא נעשה בסיס אליו [ד] וכן אם נעשה בסיס לאיסור ולהיתר כגון שהניח עליו מבעוד יום גם דבר המותר בטלטול שחשוב יותר מדבר האסור כמו שנתבאר בסי' ש"י (סעיף ט"ז) כיון שלא נעשה בסיס לאיסור בלבדו הרי הוא עומד עדיין בהתירו ומותר לטלטלו אף שגם האיסור שעליו מיטלטל עמו מאיליו [ה] אלא שאם אפשר לנער האיסור ממנו מיד צריך לנערו מתחלה ואחר כך יטלטל ההיתר בלבד למקום שצריך

ק תשובת מהרי"ל סימן ר'
ר ט"ז סקכ"ה ומ"א סקע"ט מתוספות קכ"ז ב' ד"ה כיון
ש שם ור"ן מהא דרב רומנוס ואביי מ"ז
ת תוס' קכ"ז שם
א משנה קמ"א ב'
ב רש"י
ג דבי ר' ינאי
ד רש"י
ה תוס' קמ"ב ד"ה ונישדינהו
ו בתוס' הנ"ל
ז רבא קמ"ב
ח רש"י
ט רב חייא בר אשי שם
י משנה קכ"ה
כ מתאבר ממימרא דרב הונא אמר רב קמ"ב ב' הובאה ס"ז
ל ב"י
מ משנה שם

שצריך אליו ואם אי
האיסור או שלא [מ] יסכ
שמטלטל ההיתר עם הז
עכשיו כדי להשתמש
יוכל להשלים
ה כיצד [נ] כלכלה מליא
שישאר שם בשבת
נאסרה בטלטול ולכן אי
[ס] יתטנפו בקרקע ויפסד
ולהוליכה למקום שצרי
בידיו ולהוליכם כי שמ
הכלכלה יטול הסלים
הפירות לארץ ואם צרי
תשמיש יטול הסלים מ
ואם הם פירות [ע] יבשינ
יטול הכלכלה כמות שד
ינערם מתוכה עם האבן
למקום הכלכלה בענין

ו וכן אם הניח [פ] אבן
שהניח מעות על הכר
או לשכב על הכר כיון
על צדה והאבן נופלת
שאינו יכול להטותה
למקום אחר להטותה
שאין הניעור מספיק לו
מקומן ואם אינו צריך
אפילו לנערה כדי שיפ
בשביל דבר
ז וכל זה בשוכח אבל
החבית והכר בין שצו
לפי שכיון שנעשו בסי
בלבד כמו האיסור עצ
השבת בלבד דהיינו שד
ניעור אין זה מועיל כל
בסיס לאיסור בבין הש
להתירם [ר] ויש אומרים
כל השבת כולה אבל א
לא נעשו כלל החבית
הוקצו לכל השבת כול
הוצרך לגופן או לטלטי
בשוכח אבל אם לא

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שֵׁט

שֵׁט טִלְטוּל עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר אִם מֻתָּר בְּשַׁבָּת. וּבוֹ ה׳ סְעִיפִים:

א אנוֹטֵל אָדָם אֶת בְּנוֹ (א) וְהָאֶבֶן בְּיָדוֹ, וְלֹא חָשִׁיב מִטַּלְטֵל לְאֶבֶן, וְהוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ (ב) בַּעֲגוּרִין (פֵּרוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִצָּבוֹן כְּשֶׁאֵינוֹ עִם אָבִיו) עָלָיו, שֶׁאִם לֹא יִטְלֶנּוּ יַחֲלֶה, (ג) אֲבָל אִם אֵין לוֹ בַּעֲגוּרִין עָלָיו, לֹא. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּעֲגוּרִין עָלָיו, לֹא הֻתַּרוּ אֶלָּא בְּאֶבֶן, אֲבָל אִם דִּינָר בְּיָדוֹ, אֲפִלּוּ לְאֶחֹז הַתִּינוֹק בְּיָדוֹ וְהוּא מְהַלֵּךְ בְּרַגְלָיו אָסוּר, דְּחִישִׁינַן דִּלְמָא נָפִיל (ד) וְאָתֵי אֲבוּהּ לְאַתּוּיֵי. * בוְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא אָסְרוּ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא נוֹשֵׂא הַתִּינוֹק (ה) עִם דִּינָר בְּיָדוֹ, אֲבָל לְאֶחֹז הַתִּינוֹק בְּיָדוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁדִּינָר בְּיַד הַתִּינוֹק, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם: **ב** גכְּלִכְלָה שֶׁהָיְתָה נְקוּבָה וּסְתוּמָה בְּאֶבֶן, מֻתָּר לְטַלְטְלָהּ, שֶׁהֲרֵי (ו) נַעֲשָׂה (ז) כְּדָפְנָה. (ז) דוְכֵן דְּלַעַת שֶׁתּוֹלִין בָּהּ אֶבֶן כְּדֵי לְהַכְבִּידָהּ לְמַלֹּאת בָּהּ מַיִם, אִם הוּא קָשׁוּר יָפֶה שֶׁאֵינוֹ נוֹפֵל, מֻתָּר לְמַלֹּאת בָּהּ, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַדְּלַעַת עַצְמָהּ שֶׁהוּא בָּטֵל אֵצֶל הַגָּבָה. (ח) וְאִם לְאו אָסוּר: **ג** הכַּלְכְּלָה מְלֵאָה פֵּרוֹת וְאֶבֶן בְּתוֹכָהּ, אִם הֵם פֵּרוֹת רְטֻבִּים כְּגוֹן תְּאֵנִים וַעֲנָבִים, יִטֹּל אוֹתָהּ (ג) (ט) כְּמוֹ שֶׁהִיא, שֶׁאִם יְנַעֵר הַפֵּרוֹת מִתּוֹכָהּ יִפְסְדוּ, (י) אֲבָל אִם הֵם פֵּרוֹת שֶׁאֵינָם נִפְסָדִים, (יא) יְנַעֵרֵם וְיִנְעַר גַּם הָאֶבֶן עִמָּהֶם, וְלֹא יִטְלֶנָּה עִמָּהֶם. (יב) וְהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁאֵין צָרִיךְ אֶלָּא לַפֵּרוֹת אוֹ לַכַּלְכְּלָה, אֲבָל אִם הָיָה צָרִיךְ (יב) לִמְקוֹם הַכַּלְכְּלָה, מְטַלְטְלָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא: **ד** (יג) יִשְׁכַּח אֶבֶן עַל פִּי חָבִית אוֹ מְעוּת עַל הַכַּר, מַטָּה חָבִית (יד) עַל צִדָּהּ וְהָאֶבֶן

א מִשְׁנָה שַׁבָּת קס״א (ע״ב) וְגָמְרָא שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י שָׁם (מהר״ם ריח אות״ר). ב הָרַמְבַּ״ן (מגה״מ) בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״ן. ג מִשְׁנָה שָׁם וְגָמְרָא אוֹרַיְתָא דְּדָב שָׁם קס״ב (ע״א). ד שָׁם קס״ה (ע״א) כְּמִשְׁנָה וְשָׁם בְּגָמְרָא (ע״ב). ה שָׁם קס״ב (ע״א) בְּגָמְרָא אוֹרַיְתָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, וְהַעֲרוּכָה הַרְמַב״ם שָׁם בְּפֶרֶק כ״ה (ה״ז) וְהָרַב הַמְאִיר שָׁם. ו בֵּית יוֹסֵף (ד״ה מלטלה) מִסַּדְּקֵבוֹת הַגְּמָרָא. ז מִשְׁנָה שָׁם (ע״ב) וְגָמְרָא.

בֵּאוּר הַיִּטֵּב

ב (ג) כְּדָפְנָה. כֵּיוָן דְּהַדְּקָה, שֶׁתֶּה רִקָּן, וְאִם לֹא הַדְּקָה, לֹא. קָנָן אַבְרָהָם (סק״ו):

ג (ד) כְּמוֹ שֶׁהִיא. דְּנַעֲשָׂה כְּסִיס לְאִסּוּר וּלְהֶתֵּר. וְאֵין מְסָרְחִין אוֹתוֹ לְטֹל הַפֵּרוֹת מִתּוֹךְ הַסַּל בְּיָדוֹ, אֲבָל אִם הַפֵּרוֹת מְנֻחִים בְּסִלִּים קְטַנִּים תּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה יִטְלֵם בְּיָדוֹ מִתּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה. תּוֹסְפוֹת (דַּף קס״א ד״ה בְּכוֹ):

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא אָסְרוּ וְכוּ׳. כְּבַ״ח (סוֹ״א) כְּתַב דְּנִקְטִינָן לְחַקְרָא כְּסָבְרָא הָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל בְּאֵלֶּה רַבָּה (סק״ב) כְּתַב דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל דַּעַת זוּ מִשּׁוּם סְפֵנַת חֹלִי, וְגַם דַּרְכֵּי״ן בְּהַרְאָה הוּא הָרִין הַבִּיאוּ (בַּ״ח בַּסּ״ב):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) וְהָאֶבֶן בְּיָדוֹ. וּמִיָּרֵי שֶׁהוּא (ו) בְּחָצֵר דַּאֲיָן בָּהּ אֶלָּא מְשׁוּם אִסּוּר טִלְטוּל, וּלְכָךְ לֹא אָסְרוּ בָּזֶה, מְשׁוּם צַעֲרָא דְּתִינוֹק כְּדַלְקַמָּן, אֲבָל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וַדַּאי אִסּוּר מְשׁוּם אִסּוּר הוֹצָאָה, דְּכִשְׁנוֹשֵׂא אֶת הַתִּינוֹק הָיוּ כְּאִלּוּ נוֹשֵׂא אֶת הָאֶבֶן בְּיָדוֹ [גְּמָרָא (קכא:)]: (ב) גַּעֲגוּעִין עָלָיו וְכוּ׳. וּלְכָךְ (ב) לֹא אָסְרוּ טִלְטוּל שֶׁלֹּא בְיָדַיִם בְּמָקוֹם סְכַנַּת חֹלִי. (ג) וְאִם תֹּאמַר יַשְׁלִיךְ הָאֶבֶן מִיָּדוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב סָעִיף ג׳ דְּצָרִיךְ לְנַעֵר הָאֶבֶן מֵהַכַּלְכָּלָה, יַשׁ לוֹמַר שֶׁיִּצְעַק הַתִּינוֹק וְיִבְכֶּה. וְאִם נָפַל הָאֶבֶן מִיַּד הַתִּינוֹק, (ד) אָסוּר לְהַגְבִּיהוּ וְלִתְּנוֹ לוֹ, דְּזֶהוּ טִלְטוּל בְּיָדַיִם, אֶלָּא יוֹרִיד הַתִּינוֹק מֵעַל כְּתֵפוֹ וְיַגְבִּיהַּ הַתִּינוֹק אֶת הָאֶבֶן וְיַחֲזִיר וְיִטְלֶנּוּ: (ג) אֲבָל אִם הֵם אֵין וְכוּ׳. דְּמַה שֶּׁמְּטַלְטֵל לְהַתִּינוֹק עִם הַמַּקְצָה, (ה) הָיוּ כְּאִלּוּ הוּא עַצְמוֹ מְטַלְטֵל לְהַמַּקְצָה וְאָסוּר: (ד) וְאָתֵי אֲבוּהּ לְאַתּוּיֵי. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, וְנִמְצָא מְטַלְטֵל הַמַּקְצָה בְּיָדַיִם, וְזֶה לֹא הֻתַּרוּ (ו) אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁגּוּגֵעַ לְחֻשָּׁשׁ חֹלִי הַבָּן, כֵּיוָן דְּלֹא הָיוּ חֻשָּׁשׁ סַכְנַת נֶפֶשׁ: (ה) עִם דִּינָר בְּיָדוֹ. דְּאוּ יוֹכְלוּ לִטְעוֹת וְלוֹמַר (ו) דִּכְשֶׁם שֶׁהֻתַּרוּ בְּשְׁבִיל הַתִּינוֹק לְשָׁאנוּ כְּשֶׁהַדִּינָר בְּיָדוֹ אַף שֶׁמְּטַלְּטֵל מִתְּטַלְטֵל גַּם הַדִּינָר, כָּךְ מֻתָּר לְשָׁא אֶת הַדִּינָר עַצְמוֹ בְּיָדוֹ (ח) אַחַר שֶׁנָּפַל וְלִתְּנוֹ לְיַד הַתִּינוֹק: **ב** (ו) נַעֲשָׂה כְּדָפְנָה. הַיְנוּ דְּלַעַת יְבֵשָׁה וְחֲלוּלָה שֶׁמְּמַלְּאִין בָּהּ מַיִם, וְרַק מִפְּנֵי שֶׁהִיא קַלָּה וְצָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, (ט) תּוֹלִין בָּהּ אֶבֶן כְּדֵי לְהַכְבִּידָהּ: (ז) וְכֵן דְּלַעַת. הַיְנוּ דְּלַעַת יְבֵשָׁה וְחֲלוּלָה שֶׁמְּמַלְּאִין בָּהּ מַיִם, (י) וְאֵין צָרִיךְ לְלַקֵּט הַפֵּרוֹת מִתּוֹךְ הַסַּל בְּיָדוֹ. פֵּן יִפְּלוּ לָאָרֶץ, אֲבָל אִם הַפֵּרוֹת מְנֻחִים בְּסִלִּים קְטַנִּים תּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה, יִטְלֵם בְּיָדוֹ מִתּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה: (ח) וְאִם לְאו אָסוּר. שֶׁהַדְּלַעַת עַצְמָהּ מַקְצָה, (יא) שֶׁנַּעֲשֵׂית כְּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר: **ג** (ט) כְּמוֹת שֶׁהִיא. אַף שֶׁיֵּשׁ אֶבֶן בְּתוֹכָהּ, (יב) דְּנַעֲשֵׂית הַכַּלְכָּלָה כְּסִיס לְאִסּוּר וּלְהֶתֵּר וְהֶתֵּר חָשׁוּב יוֹתֵר וּבָטֵל הָאִסּוּר לְגַבָּהּ, וְהָיוּ כְּאִלּוּ אֵינוֹ כְּסִיס רַק לְהֶתֵּר. וְאַף עַל גַּב דְּמִפְּאֵלָא מִטַּלְטֵל גַּם הָאֶבֶן, שְׁרֵי לְטַלְטֵל הַכַּלְכָּלָה וּלְהַגִּיעַ לְמָקוֹם שִׁירָצָה, (יג) וְאֵין צָרִיךְ לְלַקֵּט הַפֵּרוֹת מִתּוֹךְ הַסַּל בְּיָדוֹ. פֵּן יִפְּלוּ לָאָרֶץ, אֲבָל אִם הַפֵּרוֹת מְנֻחִים בְּסִלִּים קְטַנִּים תּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה, יִטְלֵם בְּיָדוֹ מִתּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה: (י) אֲבָל אִם הֵם וְכוּ׳. כֵּיוָן שֶׁיּוֹכֵל כְּאִיזֶה עֵצָה לְתַקֵּן שֶׁלֹּא יִטְלַטֵּל הָאֶבֶן, לֹא הֻתַּרוּ בָּזֶה אַף שֶׁהוּא בְּסִיס לְאִסּוּר וּלְהֶתֵּר, וְכֵן אִם יָכוֹל לְנַעֵר הָאֶבֶן לְבַד מִתּוֹךְ הַכַּלְכָּלָה וּלְהַשְׁלִיכוֹ, גַּם כֵּן מָחֵיב בָּזֶה וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן ש״י סָעִיף ח׳ בְּהַגְ״ה: (יא) יְנַעֲרֵם וְיִנְעַר וְכוּ׳. וְאַחַר כָּךְ (טו) יַחֲזִיר וְיַנִּיחֵם לְתוֹךְ הַכַּלְכָּלָה אִם רוֹצֶה לְהַגִּיעַם לַשֻּׁלְחָן. וְאַךְ יִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִתְפַּזְּרוּ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה, דְּאִי לְאו הָכִי אָסוּר לְלַקֵּט אוֹתָם וּלְהַנִּיחֵם אַחַר כָּךְ בְּתוֹךְ הַכַּלְכָּלָה מִשּׁוּם עֲבֹדָא דְחֹל, וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסוֹף סִימָן שֶׁל״ה (סי״ח) [וְתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״ח)]: (יב) לְמְקוֹם הַכַּלְכָּלָה. דְּאִי אִי אֶפְשָׁר לְנַעֵר, דְּשָׁמָא יָפֵל הָאֶבֶן לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ אֵלָיו, (טז) לְכָךְ יָכוֹל לִטְלוֹ כְּמוֹת שֶׁהִיא עִם הָאֶבֶן וּלְטַלְטְלָהּ עַד מָקוֹם שִׁירְצֶה, וְיְנַעֵר אוֹתָהּ שָׁם אוֹ יַנִּיחֶנָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא: **ד** (יג) שָׁכַח אֶבֶן וְכוּ׳. דְּכַמִּנִּיחַ בְּכַוָּנָה עַל פִּי הָחָבִית, הֲרֵי הָחָבִית גּוּפָא מַקְצָה וְאָסוּר לְהִסְתּוֹחֵהּ, דְּנַעֲשֵׂית כְּסִיס לְהָאֶבֶן וּכְדַלְקַמָּן: **ד** (יד) עַל צִדָּהּ. וּמִיָּרֵי בְּשֶׁצָּרִיךְ לְקַח מִהַיָּן שֶׁכְּתוֹכָהּ, וְכֵן בְּכַר בְּשֶׁצָּרִיךְ לִשְׁכַּב עָלָיו, וְלָכֵן הַתִּירוּ לְטַלְטֵל הַמַּקְצָה בְּאֹפֶן זֶה שֶׁאֵינוֹ מִטַּלְטְלוֹ לְהַדִּיחָא רַק עַל יְדֵי נְעוּר. אֲבָל אִם אֵינוֹ צָרִיךְ לָהֶם כְּלָל, רַק שֶׁחוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם פְּסִידַת הַמַּקְצָה גּוּפָא שֶׁלֹּא יִגְנְבוּם, אֲפִלּוּ נְעוּר אָסוּר, (יז) כֵּן כָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרֻחָם (נתיב יב חלק יג). וְאִם מַטָּה הָחָבִית וְהַכַּר בְּגוּפוֹ וְלֹא בְיָדוֹ,

שֵׁנֵר הַצִּיּוּן

א (א) תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק״א) וְהוּא מֵרַשִׁ״י (קכא: ד״ה בחשיבות): (ב) רַשִׁ״י (שם ד״ה בחשיבות): (ג) תּוֹסֶפוֹת (שם ד״ה תמיד אמר): (ד) מוּכָח מֵהַסוּגְיָא בְּפִשְׁטוּת: (ה) גְּמָרָא (קכא:): (ו) רַשִׁ״י (שם ד״ה אינו): (ז) כְּגַן אַבְרָהָם (סק״ב) וְהוּא מִהָרִ״ן (שם ד״ה גב) עַיֵּן שָׁם: (ח) כָּן נִרְאֶה פְּשׁוּט כְּגַן הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְהַמַּעְיָן: **ב** (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) בְּשֵׁם הַגְּמָרָא, וְהוּא קְרֹ״ה מִמּוּד כִּי כְּגוּנָא דְּקַרְוָרָה, וְהוּא הַדִּין הָבָא [קְדֵי מְקָדֵים (אוצ״ל)]: (י) דְּגַם שָׁם בְּגוּנָא דְּקַרְוָרָה, הָיוּ הַדְּלַעַת, אִיתָא כֵּיוָן דְּהַדְּקָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי כְּתְבוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּהַיְנוּ שֶׁקְּשָׁרָהּ יָפֶה, וְהוּא הַדִּין הָבָא. וְאִסְתַּבְּרָא דַּאֲפִלּוּ סְתָם הַדּוּק יָפֶה לְהָאֶבֶן בְּמָקוֹם הַפְּחִיתָה, גַּם כֵּן סְתָנֵי כְּמוֹ קְשִׁירָה, וְהוּא הַדִּין הָתָם גַּם כֵּן סְתָנֵי סְתָם הַדּוּק יָפֶה, אֶלָּא דְּשָׁם אֵין כְּצוּרִי כָּל כָּךְ הַדּוּק יָפֶה בְּלִי קְשִׁירָה: (יא) וְנִחְשַׁב הָאֶבֶן עַל יְדֵי הַהַדּוּק כְּמוֹ דְּקָן הַדְּלַעַת [נִקְרָא (קכא:)]. וּלְפִי זֶה הָיָה כְּשֶׁכָּא לְכַאוֹרָה דְּוַקָּא כְּשֶׁהָאֶבֶן נִתָּן בְּתוֹךְ הַדְּלַעַת, וּכְלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה

נוֹפֶלֶת, (ג) וּמְנַעֵר הַכַּר (ד) לְהַטּוֹת אוֹתָהּ בְּמְקוֹמָהּ, (ז) * וְאִם הִנִּיחָם עָלָיו מֵעָלָיו. (כא) וְיֵשׁ אוֹמְרִים וּלְנַעֵר. (כא)

ד (ג) וּבְנַעֵר. וּמֻתָּר לְלַמֵּד עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁהוּא לְהַנִּיעַ שֶׁהַנֵּר כְּלוּמַר, לֹא חִישִׁינַן שֶׁהַנֵּר

מִשְׁנָה

(יט) מֻתָּר אֲפִלּוּ בְּאֹפֶן זֶה: (טו) כֵּן הַכַּר, כֵּיוָן שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִכְּנוּ בְּשַׁבָּת עַל הַשֻּׁלְחָן, אֲפִלּוּ כְּבוֹ מִקְצָה מִצַּד אַחֵר, דְּאַף עַל גַּו מָקוֹם לֹא הָוֵי פְּסִיק רֵישָׁא [מִן וְכוּל וְכוּ׳. שֶׁהוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְהַגְבִּיהָהּ וְכוּ׳. דְּהָרֵי הוּא רַק לְהַמַּקְצָה לְהַדִּיחָא רַק מִפְּנֵי הַהֶתֵּר, לְהַהֶתֵּר וְכַנ״ל, וְדִבֵּר זֶה שָׁרִי כִּ הָכִי בְּרֵישָׁא כְּשֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לוֹ הָכִי בְּרֵישָׁא שֶׁיִּשְׁאֲרוּ וְכוּ׳. אֲבָל אִם וְכַתְּבֵי מַהַרְא״י (תוספת הדשן ח״ב שָׁם בְּכִנִּיסַת שַׁבָּת, וּבְבֵרֵ״ן הַשְׁמָ בְּסִיס אֶלָּא אִם כֵּן הִנִּיחַ עָלָיו חָקָצִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ מִפְּנֵי שֶׁ חָקָצִים הַמֻּתָּר אַחַר שֶׁנִּצְרוּ הַמַּקְ לְטַלְטְלָהּ, דְּהָא עַל כָּל פָּנִים ן הַמִּפָּה הָעֶלְיוֹנָה מֵעַל הַשֻּׁלְחָן אֶלָּא עַל הַשֻּׁלְחָן, וְאֵינוֹ מַעֲמִיד לְפָנוֹת לְהַ מָקוֹם, וּלְפִיכָךְ לֹא בְּקַמָּנוּ הַדֶּרֶךְ לְהַנִּיחַ עָלֶיהָ הַלּ דִּיש לְהָקֵל, דְּכַמָּה אַחֲרוֹנִים ס בְּטִלְטוּל, אַף שֶׁלֹּא יָדַע מִבְּעוֹ בְּסִיס לְהַבִּיצָה, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת: (כ) אִסּוּר לְךָ וְהַם גּוּפָא מַקְצָה: (כא) וְיֵשׁ הַמְּקוֹם פְּסִידָא יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל בְּשַׁבָּת [עַל יְדֵי נְעוּר אוֹ עַל יְ הַמַּקְצָה בְּשַׁבָּת, לְכָלֵי עֶלְמָא נַע

קָל קִשְׁ, וּמִדְּבָנוּ יְרֻחָם שֶׁהַבִּיא הַמָּגֵן וְאִפְשָׁר דְּסִדְרֵי לְעִנְיַן שֶׁלְּטוֹל הַכַּר מִכְּ (קכב:) לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְצֹרֶךְ גּוּפָהּ וְכוּ׳ לְצֹרֶךְ גּוּפָהּ. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּסֵפֶר בָּ קָדְמוֹנִים, דְּמִדְּבָנוּ יְרֻחָם לֹא כְּתוּבָה דִּין סָעִיף ח׳ דְּכִנּוּפוֹ אֶפְלוּ לְצֹרֶךְ דָּבָר הָאֲ הַמְּעוּת לֹא הָיָה הָקֵבָּד לוֹ, וְלָכֵן אִם לְנַעֵר לְאַרְעָא, אֲבָל אִם יִהְיֶה לוֹ הָפֵסֶד לְגַנֵּן חִבִּית כְּשֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת בֵּין הַחֹב הַמְּעוּת אֶלָּא בְּשְׁבִיל לְהַמוֹד דְּהוּא דָּנוּ וְדַע דְּכִשְׁטָא מִמַּהַרְי״ל (סימן מ״ד לבו), דְּסִיקוּן שֶׁיֵּשׁ הָבָּגֵן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן דְּכַרְי שֶׁלֹּא בְּפוּרוּשׁ רַק בְּסִתְמָא, דְּ הַשַּׁבָּת, בְּוַדַּאי גַּם הוּא מוֹדֶה דְּאַף אִ דְּכַרְי בְּסִתְמָא, וּסְבִירָא לֵה דְּכַעְרֵב שַׁ בְּשַׁבָּת, אֲבָל בְּשַׁעַר יְמֵי הַחֹל צָרִיךְ ל יוֹסֵף חֵלֶק עָלָיו, דְּדַוְקָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת ו אֶלָּא בְּשַׁבָּת, אֵין שָׁם בְּבֵית יוֹסֵף. אֲמָנָם מַהַרְא״י, דְּסִתְמָא מְהַנֵּי עַל כָּל פָּנִים הַוַּדַּאי כְּלֵי עֶלְמָא סוֹכְרִין דְּנַעֲשָׂה בְּסִיס

מאגר ברורה
מוצ יוגרו
המנקד

נופלת, (ג) ומנער הכר (ד) (טו) והמעות נופלים. ואם היתה החבית בין החביות, (טז) בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, (יז) * יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפל מעליה. * ואם הניחם עליה מדעתו (ה) (יח) על דעת שישארו שם (יט) בכניסת השבת, (כ) [ח]אסור להטות ולנער. (כא) [ט]ויש אומרים דאפלו הניחם שם על דעת שישארו שם (כב) בכניסת השבת * כדי שיטלם

באר היטב

ד (ג) ומנער. ומתר ללמד על השלחן שקעות מנח עליו מצד אחר, אף על פי שדנוך לנענע בלמוד, לא חישינן שינענע המעות. מהרי"ל (מהרש"ל): (ד) והמעות.

משנה ברורה

(יח) מתר אפלו באפן זה. (טו) והמעות נופלים. ויכול לטלטל אחר כך הכר. כיון שנסתלק מקנו המקצה. ומכל מקום מתר ללמד בשבת על השלחן. אפלו בעוד שיש עליו מעות או שאר דבר המקצה מצד אחר, דאף על גב דדרך לנענע עם למודו, (יט) מכל מקום לא הוי פסיק רישא [מהרי"ל (מהרש"ל)]: (טז) בענין שאינו יכול וכו'. שחושש שלא יפל על החבית וישברם: (יז) יכול להגביהה וכו'. דהרי הוא רק טלטול מן הצד, כיון שאינו משלטל המקצה להדיא רק עם החתר, וכונתו גם כן בשביל שהוא צריך להחתר וכנ"ל, ודבר זה שרי כדלקמן בסימן שי"א סעיף ח', ואפלו הכי ברישא כשהיה אפשר לו בנעור, צריך נעור דוקא: (יח) על דעת שישארו וכו'. אבל אם הניחם בכונה בחל ולא היה דעתו [ר"ה שבת]. ודעת הבית יוסף (ר"ה שבת), (כא) בפרוש שישארו שם בשבת, ואחר כך שכחם שם, מקרי שוכח בסיס אלא אם כן הניח עליו דבר המקצה בשביל שיתישב עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי, כמו שרגילין להשים בתבה חפץ המתר אחר שנערו המקצה מעליו. [ומכל מקום התבה גופא לכלי עלמא הוי בסיס לדבר אסור אם המקצה חשוב יותר, ואסור לטלטלה, דהא על כל פנים דעתו היה שיהיה מנח המקצה בתבה. חיי אדם (ח"ב כלל מז ס"א)] (כב) ולפי זה, מה שנוהגין בשבת להסיר המפה הצליונה מעל השלחן אחר שמסיר האינו יהודי המנורה מעליה, כדין עושין, לפי שאין צריך שתהא המנורה דוקא על המפה אלא על השלחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו, או מפני שאינו חושש לפנות לה מקום, ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה שעליה שהאסר בטלטול [ובמפה בסיס להמנורה דוקא אין צריך לכל זה, דהלא בזמנינו הדרך להניח עליה הלחם בין השמשות, ונעשית בסיס לזה דהוא חשוב יותר], ויש מחמירין (כג) בכל זה, ובמקום הצרך נראה דיש להקל, דכמה אחרונים סוברין כותה דהמגן אברהם. (כד) קנה של תרנגלת ויש שם ביצה שיש בה אפרוח שאותה ביצה אסורה בטלטול, אף שלא ידע מבעוד יום שיהיה שם הביצה, מכל מקום כיון שדרך הוא בכך, הוי כמניח ולא הוי בשוכח, ונעשה הקנה בסיס להביצה, וכן בכל מקום כיוצא בזה בדבר שדרכו להיות המקצה (כה) עליו, בודאי הוי כמניח: (יט) בכניסת השבת. היינו כל זמן בין השמשות: (כ) אסור להטות ולנער. דנעשה החבית והכר בסיס [היינו כן ומקום מושב, תרגום לכנו לבסיסה] להמקצה שעליהם, והם גופא מקצה: (כא) ויש אומרים דאפלו וכו'. סברא להו דלא נעשה בסיס כלל, כיון שחשב לסלק מעליו המקצה אחר כך. ובמקום פסידא יש לסמך על דעה זו [אחרונים]. ודע דאפלו לדעה זו, (כב) מסתברא דדוקא כשחשב בהדיא לסלק אחר כך המקצה בשבת [על ידי נעור או על ידי אינו יהודי], או דבר (כג) שדרכו בכך לסלק המקצה אחר כך, אבל אם חשב בסתמא שיהיה מנח עליו המקצה בשבת, לכלי עלמא נעשה בסיס, אף דלא חשב בהדיא שיהיה מנח עליו כל השבת: (כב) בכניסת השבת. והוא הדין אפלו אם

באור הלכה

ד * יכול להגביהה כמו שהיא וכו'. ואם מתר לשא אותה עם האבן עד מקום שהוא רוצה לפנותה, או רק לסלקה מבין החביות, עין בחדושי רבי עקיבא איגר:

* ואם הניחם וכו'. דע, דאיתא בראשונים וכן הסכימו הרבה אחרונים, דאפלו יש בתוך החבית יין, לא אסרינן דנעשה החבית בסיס לאסור ולהתר. וכתבו הטעם, משום דפי החבית מלמעלה לא נעשה בסיס כי אם להאבן שמונח עליה:

* כדי שיטלם בשבת. עין בחדושי רבי עקיבא איגר שמביא מדברי התוספות (בב"ב ד"ה האי), דמקל מקום לא הוי כשוכח גמור, דשם בצרוך למקום החבית (ומכר מתר אפלו להגביה ממש עם דבר המקצה וכראיתא בסעיף (ד') [ה"]). כה שאין כן בזה אינו מתר בכל גוני רק הנעור בלבד, ועין שם שמאריך בזה:

(כג) בפרוש שישארו שם בשבת, ואחר כך שכחם שם, מקרי שוכח בסיס אלא אם כן הניח עליו דבר המקצה בשביל שיתישב עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי, כמו שרגילין להשים בתבה חפץ המתר אחר שנערו המקצה מעליו. [ומכל מקום התבה גופא לכלי עלמא הוי בסיס לדבר אסור אם המקצה חשוב יותר, ואסור לטלטלה, דהא על כל פנים דעתו היה שיהיה מנח המקצה בתבה. חיי אדם (ח"ב כלל מז ס"א)] (כב) ולפי זה, מה שנוהגין בשבת להסיר המפה הצליונה מעל השלחן אחר שמסיר האינו יהודי המנורה מעליה, כדין עושין, לפי שאין צריך שתהא המנורה דוקא על המפה אלא על השלחן, ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שאי אפשר לו לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו, או מפני שאינו חושש לפנות לה מקום, ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה שעליה שהאסר בטלטול [ובמפה בסיס להמנורה דוקא אין צריך לכל זה, דהלא בזמנינו הדרך להניח עליה הלחם בין השמשות, ונעשית בסיס לזה דהוא חשוב יותר], ויש מחמירין (כג) בכל זה, ובמקום הצרך נראה דיש להקל, דכמה אחרונים סוברין כותה דהמגן אברהם. (כד) קנה של תרנגלת ויש שם ביצה שיש בה אפרוח שאותה ביצה אסורה בטלטול, אף שלא ידע מבעוד יום שיהיה שם הביצה, מכל מקום כיון שדרך הוא בכך, הוי כמניח ולא הוי בשוכח, ונעשה הקנה בסיס להביצה, וכן בכל מקום כיוצא בזה בדבר שדרכו להיות המקצה (כה) עליו, בודאי הוי כמניח: (יט) בכניסת השבת. היינו כל זמן בין השמשות: (כ) אסור להטות ולנער. דנעשה החבית והכר בסיס [היינו כן ומקום מושב, תרגום לכנו לבסיסה] להמקצה שעליהם, והם גופא מקצה: (כא) ויש אומרים דאפלו וכו'. סברא להו דלא נעשה בסיס כלל, כיון שחשב לסלק מעליו המקצה אחר כך. ובמקום פסידא יש לסמך על דעה זו [אחרונים]. ודע דאפלו לדעה זו, (כב) מסתברא דדוקא כשחשב בהדיא לסלק אחר כך המקצה בשבת [על ידי נעור או על ידי אינו יהודי], או דבר (כג) שדרכו בכך לסלק המקצה אחר כך, אבל אם חשב בסתמא שיהיה מנח עליו המקצה בשבת, לכלי עלמא נעשה בסיס, אף דלא חשב בהדיא שיהיה מנח עליו כל השבת: (כב) בכניסת השבת. והוא הדין אפלו אם

שער הציון

קול טפי, ומדברנו יהם שהביא המגן אברהם אין ראיה, דהוא לא הזכיר שם נעור. ואפשר דמירי לענין טלטול הכר מכש עם המעות. אך מלשון הגמרא דאמר שם (שבת) לא שנו אלא לצרך גופה וכו' משמע כהמגן אברהם, דהא זה אינו מקרי לצרך גופה. אחר כך מצאתי בספר בית מאיר שגם הוא מתמיה על המגן אברהם כנדברינו. ומדברנו יהם לא מוכח דין זה: (יח) פשוט, כמבאר לקמן בסימן שי"א סעיף ח' דבגופו אפלו לצרך דבר האסור, מתר: (יט) נראה דמירי באפן דהנעור של המעות לא הוי הפסד לו, ולכך אם היה זה פסיק רישא היה אסור משום דאפשר לנער לאחר, אבל אם יהיה לו הפסד על ידי נעור, אף פסיק רישא שרי, וכמו לענין חבית כשמחיה עומדת בין החביות, דהא גם בזה אין כונתו בנענועו בשביל המעות אלא בשביל הלמוד דהוא דבר ההתר, וכמו בעלמא לענין טלטול מהצד. ודע דמשמע מהרי"ל (בשו"ת סי' ל"ב) דהוא סובר דפסיק רישא בדרבנן אסור, וכיון דפסיקו שי"ד במגן אברהם סעיף קטן ה': (כ) כן נראה לי ברור כדעת המרא"י דמירי שלא בפרוש רק בסתמא, דאם רצונו לומר שהיה דעתו לסלק בבכניסת השבת, בודאי גם הוא מודה דאף אם הניח בערב שבת מתר באפן זה, אלא ודאי דמירי בסתמא, וסברינא לה דבערב שבת אפלו בסתמא חשיב כאלו כון שישאר גם בשבת, אבל בשאר ימי החל צריך שיכון בפרוש שישאר על כניסת שבת. והבית יוסף חלק עליו, דהנחה בערב שבת גם כן דינא הכי, דכן משמע בדברי הרשב"א (בבא בתרא ד"ה אלא בשבת), עין שם בבית יוסף. אמנם מלשון הרמב"ם (פרק ח' ה"ז) משמע יותר כדעת המרא"י, דסתמא מהני על כל פנים בערב שבת: (כא) ואם היה דעתו בפרוש, בודאי כלי עלמא סוברין דנעשה בסיס: (כב) הגר"ז (ס"ש): (כג) פרי מגדים (בסי' ש"ד מ"ש) וכו' וקצינה: (כד) הוא חט"ז (סק"א), ומשמע דסבירא לה כמהרא"י בזה. ולדידה משמע בפרי מגדים (בסי' ש"ד סק"א), דמפה עליונה אסור במקום העמדת המנורה, ובלבושי שרד משמע דש"ו מחמיר בכל המפה. ועין בדרך החיים (רק בסיס לדבר האסור סל"ו) שמעתיק דמקום העמדת הנרות יש להחמיר, והוא נובע מפרי מגדים שנשאר בעקר דין דהמגן אברהם מצריך עיון למעשה. ולענ"ד דעתי כמו שכתבנו, דהבית מאיר והגר"ז (ס"ש) פוסקין לגמרי כהמגן אברהם, וכן בספר כר וקציעה מצדד כותה, וכפרט דמקנה הוא דבר של דברהם ושומעין להקל. ובקלאו כל זה במפה בודאי אין להחמיר, וכמו שהוכיח הבית מאיר מדברי רש"י בדף (י"א) [מ"ש (ע"א)] שכתב נושל הכסוי וכו' ואף על גב שהן עליה לא אכפת לן דלא נעשית בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות המקדרה, ועין בבאור בית יוסף (ר"ה שכח) על דברי רש"י זז, והבי נמי במפה מש כן הוא, שאינה עשויה אלא לכסות השלחן, והנר שהניח עליה לא להניחו על המפה נתכון אלא להאיר על השלחן, ועין שם שהקדים מה שהקשה ט"ז: (כה) מגן אברהם (סק"ו) ושאר אחרונים: (כו) רצונו לומר מלמעלה, ואין סתירה לדין מגן אברהם הקודם, דהתם אף אם דיכו להניח שם בתבה גם דברים המקצים, מכל מקום אין הכרח שהם יגחו על הדברים המתרים: (מ) דתרי בגמרא (שבת) נזכר סתם ובמניח נעשה בסיס, ופרושו שיחשב שהיה מנח עליו בשבת וכמו שכתבנו לעיל, והם חדשו דבדעתו לסלק אחר כך המקצה מעליו בשבת גופא, דהינו שלא יהיה מנח עליו כל היום, לא נעשה בסיס, אבל כל שלא חשב בהדיא לסלק בשבת, שם בסיס עליו, כן נראה לי פשוט: (כה) כגון לענין הסכנת המקדרה, דלא נעשית בסיס לגוי עמר שטמונה בה וכמו שכתבו הפוסקים:

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שֵׁשׁ שִׁי

בְּשַׁבָּת, מֻתָּר לְהַטּוֹת וּלְנַעֵר בְּשַׁבָּת, וְלֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּמַנִּיחָם עַל דַּעַת שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ שָׁם (ו) כָּל הַשַּׁבָּת. הַגָּהָה: (כג) וְאַז (ז) אֲפִלּוּ נָטַל הָאִסּוּר מִשָּׁם, אָסוּר לְטַלְטֵל הַכְּלִי, דְּמֵאַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר לְמִקְצַת הַשַּׁבָּת, (ח) אָסוּר כָּל הַשַּׁבָּת כֻּלָּהּ, (כד) וְכֵן בְּכָל מַקְצָה, וְכֵן אִיתָא לְקַמָּן סִימָן ש״י (סעיפים ג, ז). אִם אָדָם הִנִּיחַ (כה) דָּבָר מַקְצָה עַל שֶׁל חֲבֵרוֹ, (כו) לֹא אָמְרִינַן דְּנַעֲשָׂה בְּסִיס לְדָבָר הָאָסוּר, דְּאֵין אָדָם אוֹסֵר שֶׁל (ט) חֲבֵרוֹ (כז) שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ (אור זרוע מ״ג מ״ר מ״ט): ל ה״ (כח) הָא דְּלֹא שְׁרִי אֶלָּא לְהַטּוֹת וּלְנַעֵר, דַּוְקָא בְּעָרִיךְ לְגוּף הַחֲבִית וְהַכַּר, אֲבָל אִם עָרִיךְ לִמְקוֹם הַחֲבִית וְהַכַּר (כט) וְלֹא תַּסְפִּיק לוֹ הַהַטָּיָה וְהַנְּעוּר, (י) יָכוֹל לְטַלְטְלָם עִם הָאֶבֶן וְעִם הַמַּעוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם לְפִנּוּת מְקוֹמָם. (וְכֵן הוּא לְקַמָּן סִימָן ש״י (ס״ח)):

שִׁי דִּינֵי מַקְצָה בְּשַׁבָּת. וּבוֹ ט׳ סְעִיפִים:

א (ח) (א) אֵעֵץ שֶׁתּוֹלִין בּוֹ דָּגִים, * אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְאוּס, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ, דְּקַיְּמָא לָן בְּמַקְצָה מַחֲמַת מְאוּס כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּשָׁרֵי: **ב** (ב) בְּאֵין שׁוּם אֹכֶל (ג) תְּלוּשׁ הָרָאוּי לַאֲכִילָה מַקְצָה לְשַׁבָּת. דְּתְמָרִים וּשְׁקָדִים וּשְׁאָר פֵּרוֹת הָעוֹמְדִים (ד) לְסְחוֹרָה, מֻתָּר לֶאֱכֹל מֵהֶם בְּשַׁבָּת. (ה) גְּוַאפְלוּ חִטִּים שֶׁזָּרְעָם (ו) בְּקַרְקַע וַעֲדַיִן (ז) לֹא הִשְׁרִישׁוּ, (ח) וּבֵיצִים שֶׁתַּחַת הַתַּרְנְגֹלֶת, מֻתָּר לְטַלְטְלָן. דוְכֵן תְּמָרִים הַלְקוּטִים (ט) קֹדֶם בְּשׁוּלָן וְכוֹנְסִין אוֹתָם בְּסַלִּים וְהֵם מִתְבַּשְּׁלִים מֵאֲלֵיהֶן, מֻתָּר לֶאֱכֹל מֵהֶם קֹדֶם בְּשׁוּלָן. אֲבָל גְּרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִים שֶׁמְּנִיחִים אוֹתָם (י) בַּמַּקְצָה לְיַבְּשָׁן, אֲסוּרִין בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם מַקְצָה, שֶׁהֵן מַסְרִיחוֹת קֹדֶם שֶׁיִּתְיַבְּשׁוּ, דְּכֵיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיַּסְרִיחוּ הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם, הוְכֵיוָן דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי דְּחִינְהוּ בְּדָדֵים וְלֹא חָזוּ,

א שבת ק״מ (ס״ט).
ב שם מ״ח (ס״א).
ג שם מ״ב ומ״ט.
ד שם מ״ב ומ״ט.
ה כ״פרוש רש״י שם (ס״ב ד״ה אלא מבורגרות) וכן כתב הרי״ף (מא.) ורא״ש (פ״ב סי׳ מא) ורמב״ם (פרק כ״ו ה״ד).

בֵּאוּר הַיָּטֵב

כָּךְ שִׁבְתָּם, מִקְרֵי שׁוֹכֶת. מֶהָרָא״י (בחידושי הרשב״ם ח״ב) סימן קצ״ב: (ו) כָּל הַשַּׁבָּת. וּבְמָקוֹם פְּסִידָא יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה, כ״ח (פר״ח סי״ב): (ז) אֲפִלּוּ. זֶה קַאי גַּם אַדַּעַת רִאשׁוֹנָה, דַּאֲפִלּוּ לֹא הִנִּיחוֹ אֶלָּא לְכַוָּנַת שֶׁבֶת וּנְטָלוֹ אַחַר כָּךְ, אָסוּר כָּל הַשַּׁבָּת. ש״ך (סק״כ): (ח) אָסוּר. לְפִי זֶה, כְּשֶׁמַּעֲמִידִין הַמְּנוֹרָה עַם הַנֵּרוֹת עַל הַמַּפָּה שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן, יֵשׁ לֵאָסֹר לְטַלְטֵל הַמַּפָּה הַהִיא בְּכָל הַשַּׁבָּת, וְלֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא רָאִינוּ שׁוּם אָדָם נִזְהָר בְּזֶה וְעָרִיךְ עִיּוּן. ט״ז (סק״א) עַיֵּן שָׁם: (ט) חֲבֵרוֹ. וְאִם עוֹשֶׂה לְטוֹבַת חֲבֵרוֹ, יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק, דְּמִסְתָּבָא נִיחָא לֵהּ, עַיֵּן מַגֵּן אַבְרָהָם (סק״ח): ה (י) יָכוֹל. הַיְינוּ כְּשׁוֹפֵת:

א (ח) עַיִן. שֶׁן סִימָן ש״ח סָעִיף ט״ז:

בֵּאוּר הַלָּכָה

א * אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְאוּס מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ. עַיֵּן בְּסִדְרֵי מִגְדָּנִים (פרש״ז סק״א) שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִם דַּוְקָא לְעָרִיךְ גּוּפוֹ אוֹ בְּקוֹמוֹ, אוֹ אֲפִלּוּ מַחֲטָה לְצַל, וְעַיֵּן מַה

כִּשְׁנָה בְּרוּרָה

חָשֵׁב שֶׁיִּהְיֶה מָנוּחַ עָלָיו כָּל הַיּוֹם עַד אֵיזֶה זְמַן קֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה וְאַחַר כָּךְ לְסַלְקָם, גַּם כֵּן לֹא מִקְרֵי בְּסִיס לְדִידְהוּ, וְאִם נִמְלַךְ אַחַר כָּךְ לְסַלֵּק הַמַּקְצָה מִקֹּדֶם, מֻתָּר לְנַעֵר, דְּכֵיוָן דְּאֵינוֹ עַל כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת לֹא חָל שֵׁם בְּסִיס כְּלָל, אֲבָל אִם חָשַׁב לְסַלֵּק כֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, הֲוֵי כְּמִי שֶׁחָשַׁב עַל כָּל הַיּוֹם, דְּכֵין הַשְּׁמָשׁוֹת סָפֵק לֵילָה וּסָפֵק מְגֻדָּים (א״א סק״ז): (כג) וְאַז אֲפִלּוּ נָטַל וְכו׳. זֶה קַאי גַּם אַדַּעַת רִאשׁוֹנָה, דַּאֲפִלּוּ לֹא הִנִּיחוֹ אֶלָּא לְכַוָּנַת שֶׁבֶת וּנְטָלוֹ אַחַר כָּךְ, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר הַכְּלִי כָּל הַשַּׁבָּת: (כד) וְכֵן בְּכָל מַקְצָה. כְּגוֹן גְּרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִים שֶׁנִּתְיַבְּשׁוּ בְּשַׁבָּת וְנַעֲשׂוּ רְאוּיִים לַאֲכִילָה, אֲפִלּוּ הָכִי הָוֵי מַקְצָה כָּל הַשַּׁבָּת, כֵּיוָן דְּאִתְקַצָּאי לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת: (כה) דָּבָר מַקְצָה וְכו׳. וַאֲפִלּוּ (כו) אִם הַדָּבָר מַקְצָה הוּא גַּם כֵּן שֶׁל חֲבֵרוֹ, (כו) לֹא אָמְרִינַן וְכו׳. הַיְינוּ דְּמֻתָּר לְטַלְטֵל הַכְּלִי (ו) כְּשֶׁצָּרִיךְ לוֹ אַחַר שֶׁנֵּעַר הַמַּקְצָה מִמֶּנָּה: (כז) שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. אַךְ אִם עָשָׂה בֵּן לְטוֹבַת חֲבֵרוֹ וּמִן הַסְּתָם נִיחָא לֵהּ בְּזֶה, כְּגוֹן שֶׁנִּטֵּל רְאוּבֵן כְּלִי וְהֶעֱמִידוֹ מִבְּעוֹד יוֹם תַּחַת הַנֵּר בְּכֵית שִׁמְעוֹן כְּדֵי שֶׁיִּפֹּל הַנֵּר לְתוֹכוֹ וְלֹא תִּהְיֶה דְּלֵקָה, וְנָפַל הַנֵּר לְתוֹכוֹ (לא) קֹדֶם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְהָיָה בְּתוֹכוֹ עַד אַחַר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, נַעֲשֵׂית הַכְּלִי בְּסִיס לְהַנֵּר וְאָסוּר לְטַלְטְלָהּ כָּל הַשַּׁבָּת אַף לְאַחַר שֶׁנִּסְתַּלֵּק הַנֵּר, (לב) כֵּן כָּתְבוּ הָרְבֵּה אַחֲרוֹנִים. וּבְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין בסיס לדבר האסור ס״ל) מְצֻדָּד, דְּאִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְסַלֵּק אַחַר כָּךְ הַמַּקְצָה בְּשַׁבָּת, נוֹכֵל לְעָרֵךְ בְּזֶה דַּעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים הַנִּ״ל דְּבָזֶה לֹא מִקְרֵי בְּסִיס כְּלָל: ה (כח) הָא דְּלֹא שְׁרִי וְכו׳. אַשּׁוֹכַחַ קַאי, דְּבִמְנִיחַ הֲרֵי הַחֲבִית גּוּפָא נַעֲשֵׂית בְּסִיס וּמַקְצָה הוּא: (כט) וְלֹא תִּסְפִּיק לוֹ וְכו׳. דְּעָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אוֹתוֹ הַמָּקוֹם פְּנוּי לְגַמְרֵי:

א (א) עֵץ וְכו׳. עַיֵּן זֶה (ח) הֲוֵי כְּלִי כֵּיוָן שֶׁמְּיֻחָד לְתְלוֹת דָּגִים, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמָאִיס דְּרִיחוֹ רַע, הֲוֵי לְרַבִּי יְהוּדָא מַקְצָה מַחֲמַת מְאוּס, וְאָנָן קַיְּמָא לָן כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּשָׁרֵי: **ב** (ב) אֵין שׁוּם אֹכֶל וְכו׳. דַּבְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ אֹכֶל (ג) אַף לְרַבִּי שִׁמְעוֹן יֵשׁ מַקְצָה לְפָעָמִים, כְּגוֹן מַקְצָה מַחֲמַת חֲסָרוֹן כִּיס וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן ש״ח סָעִיף א׳, (ג) וְכֵן בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ כְּלֵי מְעוּת וּצְרוֹרוֹת וַאֲבָנִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה: (ג) תָּלוּשׁ. דְּבְדָבָר שֶׁהָיָה מְחֻבָּר מִבְּעוֹד יוֹם, גַּם כֵּן לְכְלֵי עָלְמָא הֲוֵי מַקְצָה, וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש): (ד) לְסְחוֹרָה. דְּאַף עַל גַּב דְּעוֹמְדִים לְסְחוֹרָה, (ד) דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם לֶאֱכֹל מֵהֶם כְּשֶׁיִּרְצֶה: (ה) וַאֲפִלּוּ חִטִּין שֶׁזָּרְעָן וְכו׳ וּבֵיצִים וְכו׳. דְּאַף עַל גַּב (ה) דְּדַחִינְהוּ בְּדָדֵים מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּחָזְיָן לְלַקֵּט וְלֶאֱכֹל לֹא הָוֵי מַקְצָה, דְּלְכְשֶׁיִּהְיוּ מַקְצָה בְּעֵינָן שְׁנֵי פְּרָטִים, דְּחִינְהוּ בְּדָדֵים וְלֹא חָזוּ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסוֹף הַסָּעִיף: (ו) בְּקַרְקַע. וְעַיֵּן בְּמַאֲרִי (מס׳ ד״ה חטים) שֶׁכָּתַב, דְּדַוְקָא כְּשֶׁלֹּא הָיוּ הַזְּרָעִים עֲדַיִן מְכֻסִּין בְּעָפָר, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן שי״א סָעִיף קָטָן כ״ז: (ז) לֹא הִשְׁרִישׁוּ. דְּאִי הִשְׁרִישׁוּ (ו) הָיָה חַיָּב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגִּדּוּלוֹ: (ח) וּבֵיצִים שֶׁתַּחַת הַתַּרְנְגֹלֶת. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁהוֹשִׁיב הַתַּרְנְגֹלֶת עַל הַבֵּיצִים מִבְּעוֹד יוֹם (ו) כְּדֵי לְגַדֵּל אֶפְרוֹחִים: (ט) קֹדֶם בְּשׁוּלָן. דַּאֲפִלּוּ כְּשֶׁהִכְנִיסוֹ בְּסַלִּים (ם) עֲדַיִן אֵינָא דְּאָכִיל לְהוּ הָכִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּגְרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִין כְּשֶׁהִכְנִיסָן לְיַבְּשָׁן וְנִשְׁתַּנּוּ מְעַט, שׁוּב אֵינָן רְאוּיִין לַאֲכִילָה עַד שֶׁיִּתְיַבְּשׁוּ, וּבְוַדַּאי הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם. אִיתָא בְּגְמָרָא (מה.) דְּדַוְקָא גְּרוֹגְרוֹת וְצִמּוּקִין, (ט) אֲבָל שְׁאָרֵי פֵּרוֹת שֶׁהֲעָלָה לַגַּג לְיַבְּשָׁן, אֵין בְּהֶם מִשּׁוּם מַקְצָה, דְּהֵם חָזְיָן לַאֲכִילָה אַף קֹדֶם שֶׁיִּתְיַבְּשׁוּ: (י) בַּמַּקְצָה. רַחְבָּה שֶׁאַחוֹרֵי הַבָּתִּים קְרוּי מַקְצָה. וְאֲפִלּוּ הָיָה אוֹכֵל מִן הָעֲנָבִים עַד שֶׁחִשְׁכָּה וְחוֹתִיר, וְהִנִּיחָן בַּמַּקְצָה אוֹ הֶעְלָן לַגַּג לְיַבְּשָׁן לַעֲשׂוֹת אוֹתָן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כט) הגר״ז (סי״א) ופשוט: (ל) דאי לאו הכי אף הנעור אסור, וכמו שכתבנו למעלה (משנ״ב סי״ב יד) לענין חבית: (לא) הגר״ז (שם), דאי לאו הכי לא נעשית בסיס לכל השבת כלה: (לב) מגן אברהם (סק״ח) והעתיקוהו החוספת שבת (סי״ב טו) והגר״ז (שם) החיי אדם (ח״ב כלל מז ס״א):

א (ה) לבושי שרד ושארי אחרונים: **ב** (ג) בית יוסף (ד״ה ומ״ש ד״ל) והגר״א: (ג) הגר״ז: (ד) תוספת שבת (סק״ט) ושארי אחרונים: (ה) הגר״א ושארי פוסקים: (ו) מאמר מרדכי (סק״ד) ושארי אחרונים: (ז) רש״י ביצה דף מ׳ עמוד ב׳ (ד״ה אלא): (ח) והובא זה בבית יוסף (ד״ה ומ״ש ד״ל) ושארי מפרשים:

ב (ב) כשל אינו יהודי. פרוש בן אסור לכלי עלמא, ועיין סימן שכ״ה נמי באופל שכל בשבת היה בין ב׳ מחרים, דאדם מקפיד הרבה שלא יתגלגל, וכל שכן שאין אוכל עם עשוקה לאחר לתלאת מלה, מכל

ג (ג) הוי מקצה. הכי שם מקצ ההניחן ליבשן, אפשר דעתה בטלטול אסורין, דהרי הן כ דבר שהוא אסור בישראל הזמן מבעוד יום, באינו יו מקצה מדעתו כלום, וכיון (ד) אבל דבר דאסור בבין ה מחסר צידה, ותלשו האינו ; של אינו יהודי לכלי עלמא ליבשן ודחין בידים, מכל נ לאכילה, אטו משום דאינו מפרש דמירי השלחן ערוך פסק הכלבו דבאינו יהודי א בישראל, בזה אין נפקא מנו אסור אכילה, ורצונו לומר מעליו שם מקצה, (ה) אלא ראוין לאכילה, ואחר כך ; עכין השמשות היה ראוי, ; ורקא אדם מקפיד שלא להל כן היה מקצה מחמת חסרו גמר צרך שלו חוזר לאסור קטן ה׳ מסכים עמו גם כן או שיולינו לביתו, דכל מ ונרוך להניח האוכל מידו, אם הניחו מידו ויש חשש לטלטלו, והביאו החכמת אן ביום הששי והכינו את אשר ותנה אמינא דמחמת זה חז לא הסיח דעתו מהם אלא נ שנתיבשו קצת על הגג מבע השמשות, דוקא דברים שגמ דעתה מניחו, אבל דבר שנ לא המרים ולא המים, דר

(ו) כן משמע מהגר״א. ולפי זה פש כין של אינו יהודי לישראל, דבלא שלל הגר״א וכתב וכן כל כיוצ הרש״א בגרוגרות וצמוקים, אלא ש ואולי דגם הוא יקרש בחזו ולא חזו

(א) הוי מקצה: הגה: וצמוקים שביבדו מחרים. (ובירושלמי (פ״ל ה״ז)): ג (יד) (טו) אם ארע בו דבר שהקצה בין השמשות, השמשות כבר נתיבשו ואחר כך נודב (יח) דחזו ולא חזו, דאי מקצה, ואי לא, לא. אַ

(18)

בעזה"שי"ת

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמת שבת

חלק ג (ב)

הלכות מוקצה

*

כולל בירורי הלכות בהלכות שבת המצויים
(השייכים לשו"ע סי' ש"ח - שי"ב)

*

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה
ע"י הצעיר באלפי
ישראל דוד הארפענעס
רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"
מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ה"ח
ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל ג"ח
שו"ת מקדש ישראל ז"ח, ושא"ס

ברוקלין נ.י. - אלול תשע"ב לפ"ק

דפוס הכתב

שו"ע סי' ש"ט - דיני טלטול מן הצד

סימן תק"א

שאלה - טלטול מן הצד (בכדי) [כשאינו לצורך דבר המותר].

טלטול מן הצד (בכדי) כשאינו לצורך דבר המותר אבל ג"כ אינו לצורך דבר האסור.

ובתוכה יבואר אם בעלמא 'טלטול מן הצד שמיה טלטול'.

תשובה - אסור (דטמה"צ שמיה טלטול). מבואר בשו"ע סי' שי"א ס"ח דטלטול מן הצד לצורך דבר המותר מותר, ומבואר בפוסקים דאילו לצורך דבר האסור אסורה, ויל"ע כשאינו לצורך דבר המותר, אבל ג"כ אינו לצורך דבר האסור.

והנה יוצא מדברי הגמרא במס' שבת (דף מג:) דבעוד שיש דבר מוקצה על כלי אסור לטלטלו, דטלטול מן הצד שמיה טלטול (עיי"ש לענין מת המוטל במטה) וכ"ה לשון המחבר בשו"ע סי' שי"א (סוס"א) דטלטול מן הצד "שמיה טלטול" (ושם מיירי כשהוא לצורך המת שהוא דבר האסור), וכמו כן מבואר בשו"ע (סי' ש"ח סוסל"ט) שאסור לטלטל סל בזמן שיש עליו אפרוחים, יוצא דהיינו אף שעלו עליה מעצמן באמצע השבת ונמצא שאין שום מקום לומר שיהא בסיס ואעפ"כ הן אסורין בטלטול, אף שאינן אלא טלטול מן הצד, חזינן דאיסור גמור לטלטל אף שהוא בדרך טלטול מן הצד, וכן יוצא ממה דקיי"ל בשו"ע (ש"ח סכ"ז) דשולחן שיש עליו עצמות וכו' מנער את הטבלא, והיינו שאסור לטלטלה כרגיל עם העצמות המוקצין (אף ששם לא נעשה בסיס אף לשעה, דאל"כ היה אסור אפילו לנער עיי"ש במג"א סק"נ) [וכן יוצא ממה דקיי"ל דאסור לבטל כלי מהיכנו והטעם משום דעי"כ מאז אסור לטלטל הכלי (והטעם לי"א שעי"כ ה"ה כסותר הכלי, או שעי"כ כבונהו ומחברו להארץ) והלא לשיטת המג"א דס"ל דבאמצע השבת לעולם לא נעשה בסיס (אפילו הונח שם בכוונה) חזינן דהוא איסור גמור לטלטלו כשיש בו חפץ של מוקצה], וכן יש ללמוד ממה דקיי"ל דבכל היתר טמה"צ בעי לכתחלה ניעור, דהיינו שישתדל לנער ממנה המוקצה בהזדמנות הראשונה, יוצא דבלא"ה טמה"צ שמיה טלטול הוא, ובשו"ע סי' ש"י (ס"ד) דאסור לטלטל מטה שיש עליה מעות, ועיי"ש בבה"ל (ד"ה מטה) דמשמעות הדברים אפילו לא היה המעות עליה בביהשמ"ש (כגון שהניחן עליה בשבת גוי או תינוק) שלא נעשית בסיס (עיי"ש מהמג"א) אעפ"כ אסור לטלטלה בעודן עליה, והיינו כנ"ל דבכדי טלטול מן הצד ג"כ אסור, וכ"י ממג"א (סי' של"ה סק"ד) דאסור לטלטל בכדי כלי שיש בתוכה דבר מוקצה דנמצא 'מטלטל מוקצה בידים'.

ואיסור זה הוא שורש איסור 'ביטול כלי מהיכנו' (ובפרט לשיטת המג"א בכמ"ק דבאמצע השבת לא נעשה כלי בסיס אפילו הניחו שם בכוונה) מאחר דמעתה הכלי נאסר בטלטול (שלא לצורך דבר המותר) שהרי ע"י טלטול הכלי שהניח עליו המוקצה מיתטלטלת אגבו המוקצה בדרך טלטול מן הצד ואסור [והו"ל כמחבר שם

את הכלי בטיט, ואסור משום דהוי כבונה או סותר הכלי].

ולהנ"ל נראה שאם בארון שתולה שם כל החליפות, של ימות החול עם של שבת והוא רוצה להוציא של שבת (הבעקיטשע) לא ידחוף להצד החליפה של ימות החול שמונח שם מעות (ושאר חפצים מוקציים) אם לא כשבלא"ה אינו יכול להגיע להחליפה של שבת.

ודבר חידוש יוצא משו"ע הרב (סי' ש"ט ס"א, וקו"א סי' רנ"ט סק"ג) דטלטול מן הצד אינו מותר אלא 'לצורך' (גמור), ועל כן אסור ליטול בידו תינוק שיש בידו חפץ של מוקצה כשאין לו געגועין עליו (פי' דאז אין זה צורך כל כך ליטול את התינוק) [ויל"ע לשו"ע הרב הנ"ל מהו כששולחן שמונח עליו נרות שבת עומד שיפוע אי מותר ליישרו לנוי הבית, דאולי נוי הבית לא חשיב צורך כל כך להתיר בשביל טלטול מן הצד].

ויותר מבואר במג"א (סוס"י שי"א) שאפילו טלטול בגופו (דמותר אפילו לצורך דבר האסור, מ"מ) אינו מותר אא"כ הוא עכ"פ לצורך (כשכיבה) אבל בלא"ה אסור עיי"ש במחצהש"ק.

ממילא העולה מהנ"ל דבטלטול מן הצד בודאי לא אמרינן דכל שאינו לצורך ולתועלת דבר המוקצה כבר מותר, אלא בעינן שיהא לצורך דבר המותר, או עכ"פ שיהא לצורך שבת.

• **כ'** בתפא"י (בועז פ"ז דמס' דמאי סוף אות א') דאף שהותר לטלטל טמה"צ לצורך דבר המותר, מ"מ בדאפשר שלא להגיע לידי כך הו"ל כטלטול שלא לצורך (דאסור).

ואגב יוצא מדברי הגמרא ורש"י במס' שבת (דף קכג. ד"ה אם) דקדירה או מאכל הטמונה בדבר מוקצה ומגולית למעלה וכשמוציא משם ההיתר המוקצה נופלת מאיליו זה קיל אפילו מטלטול מן הצד (וז"ל רש"י דאפילו טלטול מן הצד ליכא שאי"צ להגביה החבן (המוקצית, אגב ההיתר) אלא מגביה מקום המגולה והחבן נשמט ונופל) עיי"ש (ונראה ביאר הד' משום שאינו אלא דרך גמרא), ויל"ע אם בכה"ג מותר אפילו לצורך דבר האסור.

• **ודע** דכשמטלטל דבר היתר שמונח עליו חפץ של מוקצה מבעו"י וההיתר לא נעשה בסיס להאיסור משום שהיה עליו גם דבר מותר השוה לו יותר מהאיסור, דמ"מ כלפי המוקצה הוי טלטול מן הצד, ואסור, אם לא כשהוא לצורך דבר המותר (ולא אמרינן דהאיסור בטל לההיתר וכמאן דליתא דמי) [ורק לגבי חובת ניעור יש מקילים בכה"ג ע' להלן סי' תקל"ה].

ניעור חפץ המוקצה אם חשיב טלטול מן הצד (דאסור כשאינו לצורך דבר המותר)

חשיב, ואסור לצורך דבר המוקצה. מבואר במג"א (סי' ש"ט סק"ה) דאפילו ניעור בעלמא אסור לצורך דבר האסור, פי' דניעור נמי חשיב טלטול (מן הצד) דאסור לצורך דבר האסור (עיי"ש במחצהש"ק), וכ"מ משו"ע סי' שי"א (ס"א, דלכאורה להפכו ממטה למטה הוא בגדר ניעור, וחשיב שם לצורך דבר האסור, אלא שהתירוהו בשביל כבוד המת) ובמ"ב (סי' ש"ט סקי"ד ובשעה"צ סקי"ז) מפקפק על ראיית המג"א, אבל גם בשו"ע הרב (סי' ש"ט ס"ו) מבואר לאיסור כהמג"א, וכ"כ בס' בית מאיר.

וע' להלן בסי' שלאחר זה דבאמת לא בעינן בטלטול מן הצד שיהיה 'בפועל' לצורך דבר המותר.

וע' להלן בסי' תקי"א אם מחוייב מער"ש להוציא כל הדברים המוקציים מהתיבות שהוא עתיד לטלטל בשבת.

ולכאורה להנ"ל דבדרך כלל אסור (אם לא לצור
להשתדל למנוע מזה, ממילא (ב
לישב אצל שולחן שיש עליו מ
נמי בסיס להיתר) לא יקרב
מושבו, אלא להיפך יקרב הספ
וכן כל כיו"ב.

התחיל לטלטל טמה"צ לצורך להמשיך טלטולו לצוו

ודע דאפילו להסוברים דב
אמרינן דלאחר שהמוקצ
שיהא מותר לו לטלטלו לכל נ
מבואר בהגהות רע"א (סי'
לטלטל בדרך טמה"צ לצורך
לכו"ע להמשיך בטלטולו לכל
בס' תוס"ש שם (סק"ט),
(בוטשאטש, סוס"י ש"י, אפי

• **נראה** פשוט דגם כשמ
טמה"צ לצורך דב
לצל) אף שאינו מוקצה ג
לטלטלו בהדיא לצורך גוב
דטלטול מן הצד שמיה טל
להקל בזה

☆☆☆

סימן תכ

שאלה - גדר אופן היר (טלטול ע"י ד דבר המור

תשובה - קיי"ל דטלנ 'לצורך דבו אסור כשהוא לצורך דבר חשיב צורך 'דבו

א) **בפשטות** צורך דבר
רוצה להשר

ולכאורה להנ"ל דבדרך כלל טלטול מן הצד אסור (אם לא לצורך דבר המותר) יש להשתדל למנוע מזה, ממילא (בדרך משל) הרוצה לישב אצל שולחן שיש עליו מנורה (אלא שהוא נמי בסיס להיתר) לא יקרב השולחן למקום מושבו, אלא להיפך יקרב הספסל להשולחן והכן וכן כל כיו"ב.

התחיל לטלטל טמה"צ לצורך דבר המותר מהו להמשיך טלטולו לצורך האיסור

ודע דאפילו להסוברים דבמוקצה גמור לא אמרינן דלאחר שהמוקצה כבר הוא בידו שיהא מותר לו לטלטלו לכל מקום שירצה, מ"מ מבואר בהגהות רע"א (סי' ש"ט) דכשהתחיל לטלטל בדרך טמה"צ לצורך דבר המותר מותר לכו"ע להמשיך בטלטולו לכל מקום שירצה, וכ"ה בס' תוס"ש שם (סק"ט), ובאשל אברהם (בוטשאטש, סוס"י ש"י, אפילו לכמה חדרים).

• **נראה** פשוט דגם כשמל"א אסור לטלטל טמה"צ לצורך דבר המוקצה (מחמה לצל) אף שאינו מוקצה גמור (שהרי מותר לטלטלו בהדיא לצורך גופו ומקומו) מאחר דטלטול מן הצד שמיה טלטול, דלא כמי שדן להקל בזה.

☆☆☆

סימן תק"ב

שאלה - גדר אופן היתר טלטול מן הצד (טלטול ע"י דבר אחר) לצורך דבר המותר.

תשובה - קיי"ל דטלטול מן הצד מותר 'לצורך דבר המותר', אבל אסור כשהוא לצורך דבר האסור, ויל"ע מה חשיב צורך 'דבר המותר'.

א) **בפשטות** צורך דבר המותר היינו כשהוא רוצה להשתמש במקום המוקצה, וכמבואר בשו"ע סי' שי"א (ס"ה) שאם צריך למקום המת או לדבר שהמת מונח עליו מותר לטלטלו מן הצד, וכן בהא דקיי"ל דכשרשאי לטלטל טמה"צ מ"מ לכתחלה צריך לנער המוקצה על הארץ מבואר בשו"ע סי' ש"ח (סכ"ז) דאם היה צריך למקום השולחן מותר להגביה הטבלא ולטלטלם.

ב) **כ'** המג"א (שי"א סקי"ד) דטלטול מן הצד שרי לצורך כהנים, פי' שאם יש מת בביהכ"נ ועי"כ אין הכהנים יכולין ליכנס לשם מותר להוציא משם את המת בדרך טלטול מן הצד, יוצא דלא בעינן ממש לצורך מקומו של המוקצה [וממילא נמי שאם נרות שבת מונחין על שולחן וגם הניח עליה חפץ של היתר באופן דהשולחן הוי בסיס לאיסור ולהיתר והוא אינו יכול לישן מחמת אור הנר דמותר להוציא כל השולחן, דחשיב לצורך דבר המותר (אף שאינו משתמש במקום המוקצה בפועל)].

ג) **הר"ן** (פ"ב דביצה דף יב. מדפי הרי"ף ד"ה וכתב) בהיתר לכבד הבית מלכלוכים שע"ג הקרקע, כ' דהתירו 'משום כבוד יו"ט' טלטול מן הצד ע"י דבר אחר עכ"ל, וכיו"ב במלחמות (פ' כל הכלים, דף מח: מדפי הרי"ף) שהתירו טלטול מן הצד 'שתהא להם דירה נאה לכבוד שבת' עכ"ל, יוצא מדבריהם דמותר בכה"ג טמה"צ אף שאינו משתמש ממש במקום ששם הלכלוך והטינופות, אלא שבאמת מוכח קצת דזהו היתר מיוחד שהתירו משום כבוד שבת ויו"ט, ובלא"ה היה אסור, כיון שאינו לצורך דבר המותר ממש, ואין הלכלוך מפריע לו השימוש במקום ההוא [וע' בקונטרס אחרון סי' רנ"ט סק"ג ודוק], שו"ר בדע"ת (עטו"ז סקי"ח) לאחר שהביא ד' הר"ן (הוכיח מזה שס"ל כהטו"ז דטלטול ע"י דבר אחר שבידו חשיב טמה"צ) פי' שזה מחשיבו לצורך דבר המותר, והאוסרים כיבוד הבית בשבת ג"כ ס"ל דהוי טמה"צ אלא דס"ל שלא התירוהו

משום כבוד יו"ט גרידא (פי' דכבוד יו"ט לא משווייהו לצורך דבר המותר).

ובריטב"א החדשים (ר"פ הנוטל) הלשון דטמה"צ ע"י דבר אחר מותר 'לצורך שבת', וכ"ה לשון הפמ"ג ובמ"ב (שעה"צ שלז-ז), ואולי דלדידיה אינו מותר משום כבוד 'כבוד היום' גרידא, אלא בעינן צורך גמור.

עכ"פ יוצא מהנ"ל דמותר אף כשאינו רוצה להשתמש רק שאינו רוצה שיהיו דברים אלו כאן מותר, דגם כה"ג חשוב טמה"צ לצורך דבר המותר.

וצ"ע להרשב"א והמ"מ (פכ"א-ג) ושאר ראשונים שכתבו בטעם היתר כיבוד הבית משום שהעפר והצרורות חשיבי כגרף של רעי, ולא נחתי לטעם טמה"צ, אם היינו משום דס"ל דזה לא חשיב לצורך דבר המותר, או דס"ל כשיטת שו"ע הרב דטלטול ע"י קנה ומכבדות לא חשיב טמה"צ אלא כידו אריכתא. וכן יל"ע להני ראשונים שבאמת אוסרים כיבוד הבית בשבת ע' בדברינו בסי' תק"ה.

ד] **מבואר** במג"א (סי' רע"ט סק"ט) דטמה"צ מותר לצורך 'גופו', וע' בפמ"ג (סי' ש"ח משב"ז סקי"ח) דהוא נלמד מכל שכן ממה דהותר לצורך מקומו, כל שכן לצורך גופו דקיל טפי עיי"ש.

מסתבר דמותר לטלטל טמה"צ ספסל שיש עליו מנורת חנוכה עם דבר המותר (שהוא בסיס להיתר ולאיסור) כדי שלא יהפכו הילדים המנורה ותושפך השמן ועלולין להחלק על ידו ולהנזק, דזה חשיב דבר המותר.

• **יל"ע** תיבה (לעד"ל) שהוא בסיס לאיסור ולהיתר (שמונחין בתוכה הרבה חפצים של היתר ושל איסור) וההיתר שוה יותר, מהו אי מותר לפותחה בשבת על צד הספק שמא נמצא שם חפץ (היתר) מסויים שהוא מחפש עתה, שהרי בודאי מטלטל מן הצד דברים המוקצים (אי אמרינן אין ספק היתר מוציא מידי ודאי איסור) או דילמא למעשה הוא פותחו ע"ד היתר שמא נמצא בתוכה דבר המותר, והכי מסתבר.

• **ע'** בדברינו בסי' א' שאסור לכפות כלי ע"ג ביצה המוקצית (שנולדה בשבת) מפני שמתנדנדת, דכיון שהנתינה הוא להצלת (הביצה) המוקצה על כן כשהביצה מתנענעת חשיב גם זה לצורך דבר האסור (או דהוי כידו אריכתא).

☆☆☆

סימן תק"ג

שאלה - מהו לטלטל ולדחוף דברים מוקצים כגון קליפת אגוזים (וכדומה) ע"י קנה או סכין כשהוא צריך למקום המוקצה (לאכול או להשתמש שם) [אם חשיב טמה"צ].

להעביר מהשולחן קליפין ושאר חפצים המוקצין ע"י סכין או דבר אחר שבידו.

תשובה - מחלוקת הפוסקים (אם בכה"ג נעשה הקנה או דבר אחר שבידו כידו אריכתא) ולמעשה יש להקל.

בנד"ז יש סתירה בדברי הטו"ד, דבסי' ש"ח (סקי"ח) כ' דכמו שמותר לנער המוקצה מע"ג השולחן, מותר להעבירו מהשולחן ע"י דבר שבידו, כגון סכין וכו', דכיון דלא נגע בהם הו"ל טלטול מן הצד דמותר, וכ"כ המ"ב (סקקט"ו) דאם הוא צריך להשתמש במקום שמונח שם הקליפין המוקצין על השולחן דמותר לו להעבירם ע"י דבר אחר "כגון שהוא מגרר אותם ע"י סכין" מן המפה, דזה מיקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר (כדלקמן סי' שי"א ס"ח), וכ"כ בס' כלכלת השבת.

ואילו בטו"ד סי' שי"א (ס
לדחוף דבר שהוא
[ונסתייע ממה שמצינו גבי
(סי' תמ"ו ס"ג) דבשבת (א
לדחוף בקנה חמץ שהתגלגל
של ישראל, דאסור לטלטל

וכבר נתקשה בזה הבאה"ט
ובסי' תמ"ו) ול

ובשו"ע הרב (שח-ט) נקט
בסי' שי"א (שנכתו
ד' הטו"ד בסי' ש"ח), והנ
דטלטול ע"י דבר אחר נעשו
אריכתא (דלקיחה ע"י דבר
וכאילו מטלטלו בידו ממש, כ
הסכין כיד ארוכה, ולא התי
אחר אלא כשמטלטל בידיו
האסור המונח עליו מכבר מי
והאריך לבאר סברתו בקונטר
(סק"ג) דטמה"צ היינו דוקא
חשוב שאינה משמשת את הנ
שהוא מטלטל את ההיתר
מאיליו בדרך שינוי, משא"
בקנה שהקנה משמשת לטלנ
טלטול ע"י דבר אחר כדרכו
ע"י דבר אחר שבידו [ועיי"ע
פ"ב דביצה (דף יב מדפי ד
הבית אף מזיז עפר ממקומו ז
מן הצד על ידי דבר אחר כ
התירוהו עכ"ד, שהוא היתר
לכבוד שבת ו

וכעין זה כ' החזו"א (סי'
עצמו לחלוק על
(שמתיר) מטע"א, דכיון ש
בשביל המוקצה (להעבירו
(כלצורך דבר האסור), א
השולחן, ולא מיקרי טלטול
המותר אלא בשכח אבן בכ